

JYVÄSKYLÄ YLIOPISTO

**SUOMALAIS - TURKKILAISTEN SEKA - AVIOLIITTOJEN
VIESTINTÄ
PROBLEMATIIKKA**

Pro Gradu Tutkielma

Eeva Ilma Johanna SUOMENARO

Soveltavan kielentutkimuksen keskus

ICIR – Maisteriohjelma

2000

SISÄLTÖ

SAATTEEKSI	1
1. JOHDANTO	2
2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS	5
2.1 Kulttuuri.....	5
2.2 Viestintä.....	7
2.3 Kulttuurienvälisen viestinnän teoriat.....	7
2.4 Kulttuurienväläinen viestintä.....	10
2.5 Interpersonaalinen viestintä.....	12
2.6 Kaksikulttuurinen parisuhde.....	13
2.6.1 Seka-avioliitoista tehtyjä tutkimuksia.....	16
2.7 Parisuhteista tehtyjä tutkimuksia.....	20
2.8 Parisuhdeviestinnästä tehtyjä tutkimuksia.....	21
2.9 Kulttuurierot.....	23
3. TUTKIMUKSEN KULKU	26
3.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	26
3.2 Käsitteiden määrittely.....	27
3.3 Tutkimushenkilöt.....	28
3.4 Tutkimusmenetelmä / Aineistonkeruu.....	30
3.4.1 Teemahaastattelu.....	30
3.5 Aineiston purkaminen ja analysointi.....	32
4. TULOKSET	33
4.1 Parisuhde ja sen tavoite suomalais-turkkilaisissa avioliitoissa.....	33
4.2 Viestinnän merkitys.....	35
4.3 Suomalais-turkkilaisten avioliittojen ongelma-alueet.....	36
4.3.1 Jälkeläisten hankinta ongelmana.....	37
4.3.2 Uskonto ongelman aiheuttajana.....	39
4.3.3. Perhekäsityksen erilaisuus.....	40
4.3.4 Muita ongelman aiheuttajia.....	42
4.4 Suomalais-turkkilaisten avioliittojen viestintäongelmat.....	44
4.4.1 Ei-verbaalinen viestintä ongelman aiheuttajana.....	47

5. TULOSTEN TARKASTELU JA POHDINTA.....	48
5.1 Avioliittoon johtavat tekijät suomalaisittain ja turkkilaisittain.....	48
5.2 Suomalainen nainen vs turkkilainen mies.....	56
5.3 Vieras ympäristö - vieras kieli.....	57
5.4 Viestintä ennen ja nyt.....	59
5.5 Ei-verbaalinen viestintä.....	61
5.6 Jälkeläiset.....	62
5.7 Islam vs kristinusko.....	63
5.8 Mies ennen ja nyt.....	67
5.9 Suomalainen perhe vs turkkilainen perhe.....	68
5.10 Tunteet.....	71
5.11 Päätöksenteko.....	73
5.12 Sopeutuminen uuteen maahan.....	73
5.12.1 Sopeutuminen kaksikulttuuriseen avioliittoon.....	77
6. TUTKIMUKSEN TARKASTELU.....	79
7. PÄÄTÄNTÖ.....	82
KIRJALLISUUS.....	83
LIITTEET (1)	

SAATTEEKSI

Päivänsäde ja menninkäinen on tuttu tarina meille jokaiselle. Huolimatta erilaisuudestaan he halusivat olla yhdessä ja elää yhdessä. Parisuhde on joskus myös kahden erilaisen ihmisen pyrkimys elää yhdessä.

Yhteiskunnan kehityksen myötä ihmiset ovat tulleet entistä enemmän liikkuviksi ja maailma on tavallaan pienentynyt. Töiden ja opiskelun takia matkustetaan paljon ulkomaille ja paluumatkalla moni saattaa tuoda mukanaan mitä erilaisinta osaamista ja kokemusta. Pieni Suomikin on tehnyt itsensä tunnetuksi muulle maailmalle.

80-luvulla huimaa vauhtia kehittynyt matkailu ja taloudellinen kehitys suuntasi suomalaisten matkaa myös Turkkiin ja Turkin Välimeren turistikaupungeista tuli suomalaisille suosittu lomanviettopaikka. Mutta moni nainen toikin paluumatkassa mukanaan muutakin kuin vain turkkilaista kahvia tai mattoa, turkkilaisen miehen rakkauden.

Tilastokeskuksen julkaiseman tilaston mukaan turkkilaisia oli Suomessa vuoden 1998 lopulla 1737 joista 1337 on miehiä ja 400 naisia. Kokonaisuudessaan turkkilaismiehet ovat neljännellä sijalla ruotsalaisten, brittien, ja saksalaisten jälkeen, joiden kanssa suomalaisnaiset ovat solmineet avioliiton (tilanne: 31.12.98). Mutta kun tarkastelemme vain vuotta 1998 ja sinä vuonna solmittuja avioliittoja, turkkilaiset ovat ensimmäisellä sijalla ja heidän jälkeensä tulevat venäläiset. Kaiken kaikkiaan vuonna 1998 suomalaiset solmivat keskenään 22294 avioliittoa, joista ulkomaalaisen miehen kanssa solmittuja avioliittoja oli 1166 ja joista 132 on solmittu turkkilaisen miehen kanssa. Turkkilaisen miehen kanssa solmittu avioliitto näyttää kuitenkin hajoavan useammin kuin muun maalaisten kanssa solmittu liitto. Vuonna 1998 avioeron saaneiden tilastoa

johtavat turkkilaiset miehet ja seuraavalla sijalla ovat vietnamilaiset, mutta vietnamilaiset ovatkin useammin naimisissa ei-suomalaisen naisen kanssa.

Näiden tilastojen valossa tarkasteltuna suomalais-turkkilaiset avioliitot vaikuttavat hyvin kiinnostavilta. Mikä saa kahden erilaisen kulttuurin edustajat muodostamaan parisuhteen keskenään ja mihin se sitten kaatuu? Kieliongelmiin? Viestintäongelmiin vai kulttuuriongelmiin?

Turkkilais-suomalaisia seka-avioliittoja ei ole aikaisemmin tutkittu Suomessa. Työelämässä virallisena suomi-turkki kielenkääntäjänä ja yksityiselämässä turkkilaisen miehen kanssa naimisissa olevana henkilönä olen kohdannut monia viestintä- ja parisuhdeongelmia ja niinpä päätin tutkia, miten näissä avioliitoissa kommunikoidaan ja mitkä ovat ne ongelma-alueet, joita kohdataan.

1. JOHDANTO

Kulttuurienvälisen viestinnän kiinnostus on ollut tutkia erilaisten kulttuurien edustajien kohtaamista ensimmäisen kerran. Mitä tapahtuu kun kahden erilaisen kulttuurin edustajat kohtaavat ensimmäisen kerran (initial interaction). Lisäksi on tutkittu myös tilanteita joissa eri kulttuurien edustajat ovat läheisessä suhteessa keskenään (romantic relationships).

Kulttuurienvälisen avioliittojen tutkiminen Suomessa on erittäin tärkeätä, koska tilastojen mukaan suomalaisten ja ulkomaalaisten seka-avioliittojen määrä lisääntyy jatkuvasti. Tämän kaltaiset tutkimukset valaisevat niitä lähtökohtia, joiden perusteella seka-avioliittoja solmitaan. Lisäksi ne auttavat ymmärtämään kulttuuriongelmiin liittyviä tilanteita ja valaisemaan keskinäisiä sopeutumistilanteita.

Tutkimusten myötä pystymme myös ymmärtämään, mistä on kyse kun puhutaan kulttuurienvälisestä seka-avioliitosta. Suomessa tämän kaltaiset tutkimukset ovat tarpeellisia, koska maahamme saapuu yhä enemmän kaukaisten kulttuurien edustajia suomalaisen henkilön aviopuolisona.

Suomalainen yhteiskunta on vieläkin melko homogeeninen. Muiden kulttuurien edustajat, joilla on vähäinen kontakti oman etnisen ryhmänsä edustajiin ja jotka asuvat valtakulttuurin keskuudessa kohtaavat ongelmia sopeutumisessa valtaväestöön ja valtakulttuuriin. Seka-avioliiton vierasta kulttuuria edustavan osapuolen sopeutuminen valtakulttuuriin on osaksi helppoa ja osaksi melko vaikeata. Siirtolaisten ja maahanmuuttajien sopeutumiseen verrattuna seka-avioliiton solmineen henkilön sopeutuminen valtakulttuuriin on suhteellisen helppoa, koska hänen aviopuolionsa on valtakulttuurin edustaja ja näin ollen hyvä linkki ja tiennäyttävä. Vaikeata, koska silloin tulijalta puuttuu oman ryhmänsä luoma turvallisuus ja tuki.

Turkkilaisten aviopuolisoiden määrä Suomessa lisääntyy vuosi vuodelta. Aikaisemmin Suomessa ei ole tehty suomalais-turkkilaisiin seka-avioliittoihin liittyvää tutkimusta. Maailmanlaajuisesti alan kirjallisuudesta ei löydy yhtään viittausta tutkimuksiin, joissa toinen osapuoli olisi ollut turkkilainen henkilö. Kun otamme huomioon turkkilaisten vierastyöläisten lukumäärän Länsi- ja Keski-Euroopassa, heitä koskevat tutkimukset olisivat tarpeen. Lisäksi turkkilaiset ovat jo 70-luvulta lähtien solmineet seka-avioliittoja mm. saksalaisten kanssa. Skutnabb-Kangas (1988) mainitsee kirjassaan *Vähemmistö, rasismi ja kieli* turkkilaisista ja heistä tehdyistä tutkimuksista Saksassa ja Ruotsissa.

Vaikka turkkilaiset ovat Euroopassa yleisesti ottaen siirtolaisina ja vierastyöläisinä ja solmivat avioliiton oman kulttuurinsa edustajan kanssa, on seka-avioliitoista paljonkin esimerkkejä jo 70-luvulta. Turkkilaisessa kulttuurissa onkin jo käsite "alman gelini" saksalainen

miniä. Lisäksi islamin usko, jota suurin osa turkkilaisista edustaa, sallii avioliiton "kirja kansaan" kuuluvan naisen kanssa. Kirja kansa tarkoittaa muslimien lisäksi kristittyjä ja juutalaisia. Naisen avioliitto ei-muslimin kanssa on kiellettyä islamissa.

Suomessa suomalaisten seka-avioliitoista on tehty vain muutama tutkimus.

Suomeen tuleva turkkilainen tulee usein suomalaisen kanssa solmitun avioliiton kautta. Suomessa turkkilainen on harvoin siirtolainen. Kaikkia edellä mainittuja asioita silmällä pitäen tekemäni tutkimus on tärkeä. Tämän tutkimuksen kautta on tarkoitus yrittää valaista niitä tilanteita ja syitä, jotka johtavat seka-avioliiton solmimiseen ja aiheuttavat myöhemmin viestintä- ja parisuhdeongelmia.

Suomalaisten suhtautuminen muslimeihin on negatiivista verrattuna muihin etnisiin ryhmiin ja mahdollisuus avioitua heidän kanssaan on pienin kaikista etnisistä ryhmistä. Mm. saamelaisten, juutalaisten, ja "mustalaisten" (lainausmerkit myös alkuperäisessä teoksessa) jälkeen mahdollisuus avioitua muslimin kanssa on alhaisin koko maassa (Jaakkola, 1999:147).

Vaikka yleisesti koko Suomessa suhtautuminen turkkilaisiin aviomiehinä on negatiivista (Jaakkola, 1999:145), tilastojen mukaan suomalaisnaiset solmivat yhä enemmän avioliittoja heidän kanssaan (Tilastokeskus, 1998).

Lisäksi ulkomaalaisten lukumäärä lisääntyy Suomessa vuosi vuodelta. Vaikka suurin osa tuleekin pakolaisena Suomeen, heidän täällä syntyneiden tai hyvin pienenä tänne tulleiden jälkeläistensä avioliitto suomalaisen kanssa on hyvin todennäköistä. Suomessa tarvitaan seka-avioliittoja koskevia tutkimuksia, jotta osattaisiin osaksi varautua tuleviin ongelmiin.

2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä tutkimuksessa lähdetään liikkeelle kulttuurista ja viestinnästä. Sitten käsitellään kulttuurien välistä viestintää. Käydään läpi kulttuurienvälisen viestinnän käsitteitä. Sen jälkeen käsitellään kaksikulttuurista parisuhdetta ja niistä tehtyjä tutkimuksia maailmalla, eniten Yhdysvalloissa. Sitten siirrytään käsittelemään seka-avioliittoja ja niistä tehtyjä tutkimuksia Suomessa ja muualla. Suomessa on tehty parisuhde tutkimuksia enemmän kuin seka-avioliittoihin liittyviä tutkimuksia.

2.1 Kulttuuri

Puhuttaessa kulttuurienvälisestä avioliitosta ja seka-avioliitosta kulttuurilla on merkittävä osa. Mikä kulttuuri loppujen lopuksi on? Miksi se on niin tärkeätä ja ohjaa melkein kaiken käyttäytymisestämme ajatuksiimme asti? Kulttuuri määrää, miten meidän tulee toimia missäkin tilanteessa. Usein se tapahtuu meidän sitä tiedostamatta ja maallikon on vaikeata selittää tiettyä käytöstään tai tiettyä ajatustapaansa. Kulttuuri, jossa olemme kasvaneet, on tehnyt meistä sellaisen ihmisen kuin me nyt olemme. Kulttuuriperinnostämme on peräisin meidän ennakkoluulomme, asenteemme ja toimintatapamme. Kulttuuria opitaan siihen kasvamalla. Ensimmäinen kulttuuriin kasvamispaikkamme on perheemme. Myöhemmällä iällä voi myös tietoisesti oppia kulttuuria ja nykyään yhdentyvässä maailmassa ihmisistä kasvaa monikulttuurisia. He ovat tietoisia myös muista kulttuureista. Kulttuurin määritelmiä on olemassa satoja eri tieteenaloista riippuen. Seuraavassa kulttuurin määritelmiä, jotka ovat tekemisissä

kulttuurienvälisen viestinnän kanssa. Tässä tutkimuksessa lähdetään liikkeelle näistä kulttuurin määritelmistä.

Kulttuuri on kaikki mikä ohjaa meidän käytöstämme (Kluckhohn and Kelly, 1945).

Kulttuuri on tapa millä kieli, uskomukset, ajatukset, kauneuskäsitteet, maku, tieto, taidot ja käytännön asiat siirretään sukupolvelta toiselle (Radcliffe-Brown, 1949). Makutottumuksemme, ajatuksemme, kauneuskäsityksemme ja kaikki mitä käytännössä osaamme on kulttuuristamme peräisin.

Kulttuuri on tapa millä ihminen elää, käyttäytyy ja ajattelee. (Rosman ja Rubel, 1989). Kulttuuri määrää elämäämme meidän sitä tiedostamatta.

Ehkä yksinkertaisin ja osuvin kulttuurin määritelmä on Hofsteden (1992) ”Kulttuuri on mielen ohjelmointi”. Tietokoneaikakautena voisimme sanoa, että kulttuurimme on meidän käyttöjärjestelmämme. Muut kulttuurit ovat eri käyttöjärjestelmiä ja eri käyttöjärjestelmien välillä syntyvät ongelmia koska ne eivät ole yhteensopivia. Tästä johtuen meidän on vaikeata toimia ohjelmointimme ulkopuolella.

Hofsteden (1992) mukaan on olemassa kahdenlaista kulttuuria. Ensinnäkin kulttuuri 1 (high culture), joka käsittää länsimaissa sivilisaatiota, mielen sivistämistä tarkoittaen kasvatusta, taidetta ja kirjallisuutta. Lisäksi on olemassa kulttuuri 2, joka tarkoittaa elämän yksinkertaisia ja tavallisia asioita kuten tervehtimistä, syömistä, tunteiden ilmaisua, fyysisen etäisyyden käsitettä, rakastelua ja hygienian hoitoa. Tässä tutkimuksessa keskitytään lähinnä kulttuuriin 2 koska tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset ovat tekemisissä sen kanssa. Kulttuurista puhuttaessa tarkoitetaan kulttuuria 2.

Kaikki, mitä teemme on peräisin kulttuuristamme. Ihmistä ja ihmisen viestintää ei voida tutkia kulttuurista irrallisena. Kulttuuri vaikuttaa kokonaisvaltaisesti ihmisen ajatustapaan, uskomuksiin, käytökseen, puhe- ja viestintätätyihin.

2.2 Viestintä

On olemassa erilaisia viestintämuotoja ja -teorioita. Kulttuurienvälistä viestintää tutkittaessa kyse on keskinäisviestinnästä, eli interpersonaalista viestinnästä.

Samovarin ja Porterin (1997) mukaan viestintä on kehittynyt ihmisten perustarpeesta kommunikoida toistensa kanssa. Jokainen ihminen haluaa luoda kontaktin toisen henkilön kanssa, jolloin ihmisen käytöksestä tulee viesti, johon toinen henkilö vastaa. Käytös voi olla verbaalista, ei-verbaalista, tietoista tai tiedostamatonta, tahatonta tai tahallista. Ennen kuin käytöstä voidaan kutsua viestiksi, sen täytyy täyttää kaksi vaatimusta 1) toisen henkilön täytyy huomata se, ja 2) sen täytyy synnyttää reaktiota. Samovarin ja Porterin (1997:9) mukaan viestintä on reaktio toisen käytökseen. Lisäksi ihmisen käytökseen vaikuttavat attribuutiot, jotka ovat merkityksiä, joita tapahtumille annetaan aikaisemman kokemuksen perusteella. Jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja jokainen antaa erilaisen merkityksen asioille, koska jokaisella on erilainen kokemus aikaisemmasta (Samovar & Porter, 1997).

2.3 Kulttuurienvälisen viestinnän teoriat

Kulttuurienvälisen viestinnän teorioita on monta. Tutkijat ovatkin väitelleet, siitä, onko olemassa viestinnän teoria, joka kattaisi myös kulttuurienvälisen viestinnän?

Kulttuurienvälistä viestintää on lähestytty kahdelta taholta. On olemassa objektiivinen lähestymistapa eli "etic" ja subjektiivinen, eli "emic". Gudykunstin ja Nishidan (1989) mukaan emic ja etic lähestymistapaa voidaan liittää Piken (1966) fonetiikkiin (ääni-ilmaisuu,

joka on universaali) ja fonemiksiin (tiettyyn kulttuuriin ominainen ääni-ilmaisu). Brislin (1983) (Gudykunst ja Nishidan, 1989 mukaan) väittää, että nykyisessä käytössä ero on metafoori, joka ilmaisee kulttuuri-keskeistä (emic, yksi kulttuuri) ja kulttuuri-yleistä (etic, universaali). Berry (1980) tekee ytimekkäämmän eron:

emic: tutkii käytöstä systeemin sisältä käsin, tutkii vain yhtä kulttuuria, analysoija löytää rakenteen, ja kriteerit ovat suhteessa sisäisiin ominaisuuksiin.

etic: tutkii käytöstä systeemin ulkopuolelta käsin, tutkii monta kulttuuria vertailemalla niitä toisiinsa, analysoija luo rakenteen, kriteerit ovat absoluuttisia tai universaaleja (Gudykunst ja Nishida, 1989).

Gudykunst ja Nishidan (1989) mukaan on olemassa kolme tapaa kehittää kulttuurienvälisen viestinnän teoriaa. Ensinnäkin, teoriaa voidaan kehittää laajentamalla kulttuuriensisäisen viestinnän teorioita. Toiseksi, kulttuurienvälisen viestinnän teorioita voidaan kehittää muiden tieteiden teorioista. Mutta edellä mainittuja lähestymistapoja on vaikeata erottaa toisistaan koska ne ovat muilta tieteiltä lainattuja. Kolmanneksi, kulttuurienvälisen viestinnän teorioita voi kehittää uusilla nimenomaan kulttuurienväliseen viestintään tarkoitetuilla tutkimuksilla.

Objektiivinen lähestymistapa on keskittynyt tutkimaan lähinnä tarkoinmäärättyä kulttuurienvälistä eroavaisuutta. Tästä syystä johtuen, se ei ole kiinnostava teorianrakentamisen kannalta (Gudykunst ja Nishida, 1989).

Hofstede kehitti 1980-luvulla kulttuurin neljä ulottuvuutta: yksilöllisyys-yhteisöllisyys, valtaetäisyys, epävarmuuden välttäminen, ja maskuliinisuus-feminiinisyys. Hofsteden dimensiot olivat kehitettyjä länsimaissa kokoamalla aineistoa yli 50 maasta. Mutta samanlaisia dimensioita löydettiin myös Kiinasta, Japanista ja Koreasta (Gudykunst ja Nishida, 1989).

Triandis (1972) suosittelee emicin ja eticin käyttöä, kun kyseessä on subjektiivinen kulttuurin tutkimus (Gudykunst ja Nishida, 1989).

Kulttuurienvälisen viestinnän näkökantojen selittämistä varten on kehitetty muutamia subjektiivisia teorioita. Eräs niistä on Fitchenin vuonna 1979 kehittämä teoria, jonka mukaan tutkimuksen painopisteen tulisi olla eri kulttuurien edustajien yhteisessä kokemuksessa, eikä viestijöissä. Mutta hänen mallinsa ei perustunut luotettaviin tutkimuksiin ja testeihin (Gudykunst ja Nishida, 1989).

Luotettaviin tutkimuksiin perustuva malli on Collierin ja Thomasin (1988) malli, jonka painopiste on kulttuuri-identiteetissä. Collier ja Thomas väittävät, että kulttuuri-identiteettiä ei pitäisi käsitellä riippumattomana muuttujana tutkimuksissa, vaan sitä pitäisi käsittää yhtenä monista identiteeteistä, joita esiintyy kun eri kulttuurien edustajat kommunikoivat. Heidän mukaansa viestintä on kulttuurienvälinen silloin, kun kulttuuriin pohjautuvat tulkinnat nousevat esiin keskustelussa. Kulttuurienvälinen kompetenssi on neuvottelua, jolla saadaan aikaan yhteisiä merkityksiä, sääntöjä ja tuloksia, jotka ovat positiivisia. Mitä enemmän viestijän (henkilön A) olettamukset toisen kulttuurin edustajan (henkilön B) kulttuurisesta identiteetistä sopivat yhteen henkilön itsensä (B) käsityksistä omasta kulttuuristaan, sitä parempi kompetenssi ja onnistuneempi kulttuurienvälinen viestintä (Gudykunst ja Nishida, 1989).

Kielitieteilijät ovat myös kiinnostuneita kulttuurienvälisestä viestinnästä, samalla tavalla kuin muustakin kielellisestä viestinnästä ihmisten välillä.

Linellin (1998) mukaan kieltä ja dialogia käytetään ratkaisemaan kommunikatiivista ongelmaa. Tämä ns. ongelma tarkoittaa tulkintaongelmia, tai merkityksen jakamista, eli se on jotain mitä tehdään kielellä ja kielen kautta. Ihminen luo kommunikatiivisen faktan, joka tarkoittaa sitä, että jotain on sanottu, tai saatettu toisen tietoisuuteen ja mahdollisesti toinen on ymmärtänyt sen.

Clarkin (1990) mukaan kommunikatiivista ongelmaa voidaan myös kutsua koordinaatio-ongelmaksi, jossa yksi tai useampi ihminen

yrittää koordinoita henkistä tai interpersonaalista toimintaansa dialogin kautta (Linell, 1998).

Ihmiset yrittävät sopia dialogin kautta yhteisymmärryksestä tai väärinkäsityksistä. Kommunikointi on sosiaalista eli dialogin osapuolet vievät sitä yhdessä eteenpäin (Linell, 1990).

Kulttuurienvälisen viestinnän tutkimuksen tulisikin keskittyä ihmisten väliseen dialogiin ja neuvotteluun. Viestintä onkin parisuhteessa subjektiivista, dialogia ja neuvottelua tarvitaan paljon. Miten paljon suomalais-turkkilaisten seka-avioliittojen osapuolet kokevat avioliittonsa yhteiseksi neuvotteluksi? Miten heidän kielellinen viestinsä ja dialoginsa toimii?

2.4 Kulttuurienväläinen viestintä

Kulttuurienväläinen viestintä tarkoittaa eri kulttuuritaustoista tulevien yksilöiden keskeistä viestintää. Tämän tyyppinen viestintä voi olla joko yksilöiden kesken tai yhteiskunnallisen, poliittisen tai taloudellisen kokonaisuuden välillä eri kulttuureissa. Viestintä sisältää ei-verbaalista ja verbaalista viestintää, erilaisten koodien käyttämistä, ei-kielellisten ja kielellisten ominaisuuksien käyttämistä. Kulttuurin oletetaan vaikuttavan suurelta osalta viestintä prosessiin (Hoopes ja Pusch, 1979).

Etnisten ryhmien välinen viestintä tarkoittaa tilannetta, jossa saman rodun edustajat, joilla on erilainen etninen tausta kohtaavat. Etnisyys on tekemisissä tietyn maan tai tietyn kulttuurin vähemmistöjen maantieteellisen alkuperän kanssa (Samovar ja Porter, 1991).

Samovarin ja Porterin (1997:10) mukaan kulttuurienväläinen viestintä on toiminnallista transaktionaalista käytösvaikutteista prosessia, jossa ihminen tarkoituksella yrittää saada reaktiota toisessa ihmisessä. Viestiäkseen ihmisellä täytyy olla tarve ja halu viestiä, ja yksilö tarvitsee toisen yksilön viestiäkseen.

Kulttuurienvälisessä viestinnässä on tärkeätä pitää mielessä se tosiasia, että kun ihminen viestii, hänen viestinnässään on mukana hänen kulttuuriperintönsä, asenteensa ja ennakkoluulonsa.

Lisäksi kulttuurienvälisen viestinnän näkökulmasta katsottuna:

- 1) kulttuuri on opittu, eli se ei ole sisäinen intuitio vaan kulttuuri opitaan jatkuvasti ympäristöstä.
- 2) kulttuuria voidaan siirtää, eli kulttuuria välitetään eteenpäin, siirretään sukupolvelta toiselle.
- 3) kulttuuri on dynaaminen, eli kulttuuri elää ja muuttuu jatkuvasti.
- 4) kulttuuri on valikoiva, eli kulttuuri valikoi tiettyjä ilmiöitä.
- 5) kulttuurin eri puolet ovat keskinäisessä suhteessa toistensa kanssa ja 6) kulttuuri on etnosentrinen (Samovar ja Porter, 1997).

Kulttuurienvälisestä viestinnästä puhuttaessa törmätään myös seuraaviin käsitteisiin, joita tulisi selventää:

Kansainvälinen viestintä, joka on poliittisten tahojen (valtioiden ja hallitusten) välistä viestintää.

Kulttuureidenvälinen viestintä, joka on viestintää joka tapahtuu kokonaisen kulttuurin jäsenten välillä. Lisäksi termiä käytetään kun verrataan kahta erilaista kulttuuria toisiinsa.

Etnisten ryhmien välinen viestintä on viestintä, joka tapahtuu samaa rotua mutta eri etnistä alkuperää olevien ihmisten välillä.

Rotujenvälinen viestintä, on eri rotujen edustajien välinen viestintä.

Kulttuurin sisäinen viestintä on samaan kulttuuriin kuuluvien ihmisten välinen viestintä.

Tässä yhteydessä tulisi myös selventää, mitä kaksikulttuurisuus merkitsee, kun kyseessä on yksi henkilö. Damenin (1987) mukaan kaksikulttuurisella henkilöllä on kehittynyt viestintätaito, jolla hän pystyy viestimään tietyn kulttuurin jäsenen tai jäsenten kanssa ilman vaikeuksia kulttuurin syntyperäisen jäsenen veroisesti. Kaksikulttuurinen henkilö osaa käyttäytyä kahdessa kulttuurissa kulttuurien asettamien normien ja odotusten mukaisesti ilman vaikeuksia.

2.5 Interpersonaalinen viestintä

Interpersonaaliseen viestintään vaikuttaa Millerin (1978) mukaan seuraavat asiat: 1. viestijöiden lukumäärä, 2. viestijöiden fyysinen läheisyys, 3. käytössä olevat aistikanavat, ja 4. palautteen välittömyys (Gudykunst, 1988.)

Kun kaksi vierasta ihmistä kohtaavat ja alkavat viestiä keskenään tilanne muuttuu täydellisestä tuntemattomuudesta kohti tuttuutta. Intiimeissä suhteissa kyse on täydellisestä tuttuudesta. Kahden ihmisen välisessä viestinnässä on mukana epävarmuuden alentaminen (jota Berger ja Calabrese esittivät teoriana 1975), kun kyseessä on ensimmäinen tapaaminen (Littlejohn, 1993). Epävarmuuden alentamisessa kyse on henkilöiden välisestä epävarmuuden vähentämisestä. Mitä enemmän tiedetään toisesta henkilöstä sitä vähemmän ollaan epävarmoja tilanteesta. Teoria perustuu kahteen eri vaiheeseen: A) esiaste, jossa pyritään keräämään mahdollisimman paljon tietoa ihmisestä. Tätä tietoa tarvitaan, jotta voitaisiin vähentää epävarmuutta. B) henkilökohtainen aste, jonka mukaan kaikissa kulttuureissa ihmiset käyttävät samaa käytösmallia eli käyttäytyvät samalla tavalla. Se tarkoittaa, että ensin täytyy saada riittävää tietoa henkilöstä ja sitten vasta mennään henkilökohtaiselle tasolle. Gudykunst (1983) esitti, että sama teoria toimii samalla tavalla myös idän kulttuureissa niin kuin Yhdysvalloissa.

Sunnafrank (1982) esitti toisen teorian, jonka mukaan epävarmuuden vähentämisen sijaan pitäisi luoda ja viedä eteenpäin jotain (Littlejohn, 1993). Hänen mielestään yleisesti joka kulttuurissa ihmiset käyttäytyvät säännöllisellä tavalla, joka johtuu normeista, säännöistä, arvoista ja tästä säännöllisyydestä johtuen kulttuurin pohjalta voidaan ennustaa tulevia tilanteita. Eli meillä on omat ennustuksemme siitä, miten toinen käyttäytyy kun kohtaamme. Meillä on tietoisuus

kommunikaatiotilanteesta ja siitä, mitä siitä saattaa seurata. On olemassa kaksi asiaa, jotka vaikuttavat kommunikoijan ennusteisiin tilanteesta: 1. tilanteelliset faktorit, jotka ovat aika, paikka ja kommunikaatiotilanteen fyysinen ympäristö. 2. mielenlaadulliset faktorit, jolloin aikaisemmat kokemukset ja odotukset määräävät yksilöitä havaitsemaan vain tietynlaista käytöstä (Gudykunst, 1988).

Littlejohnin (1993) mukaan Altman ja Taylor esittivät vuonna 1979 sosiaalisen läpäisyn teorian, jonka mukaan se, että läpäisee syvällisen triviaalin kynnyksen ihmisen kanssa, on tekemisissä sen kanssa, millainen siitä suhteesta tulee. Kuinka paljon ja millä tavalla ihminen puhuu itseään koskettavista asioista, sitä merkityksellisempää suhde on. Kun on kyse suuremmasta ryhmästä tai yhteiskunnasta, uuden tulijan täytyy läpäistä aikaisemmin muodostetun sidoksen/ryhmän siteet (sosiaalinen reviiiri) ja päästä sisälle. Mitä intiimimpi suhde on, kommunikaatio on sitä yksilöllisempi ja synkronisoitunut (Gudykunst, 1988). Lisäksi läpäistäkseen sosiaalisen reviiirin ”läpäisijän” täytyy kertoa itsestään jotain ja tämän täytyy olla resiprookkinen. Intiimeissä suhteissa ja varsinkin kulttuurienvälisissä seka-avioliitoissa itsestä kertominen on tärkeätä koska kulttuuritaustan erilaisuudesta johtuen toisen henkilön on mahdotonta tehdä ennustuksia. Ryhmäidentifikaatiosta johtuen yksilö käyttäytyy edustamansa ryhmän normien mukaisesti (Gudykunst, 1988).

2.6 Kaksikulttuurinen parisuhde

Kaksikulttuurinen parisuhde tarkoittaa kahden eri kulttuuria edustavan henkilön parisuhdetta. Cottrellin (1990:153) mukaan tämän tyyppisen parisuhteen osapuolet ovat 1. erimaalaisia (cross-national marriage), 2. eri rotuisia (interracial marriage), 3. kuuluvat eri uskontokuntiin (interfaith marriage), 4. tulevat taustaltaan erilaisesta etnisestä ryhmästä (interethnic marriage).

Erimaalaisten välillä solmittuja avioliittoja on tutkittu Yhdysvalloissa jo heti toisen maailman sodan jälkeen 1950-luvulla. Ennen sitä tutkittiin vain siirtolaisia. Ensimmäiset tutkimukset koskivat amerikkalaisia sotilaita ja heidän eurooppalaisia vaimojaan. 1970-luvulla alettiin tutkia aasialaisten vaimojen sopeutumista Yhdysvaltoihin. (Cottrell, 1990;153.) Näistä avioliitoista käytettiin nimitystä ”*sotamorsian avioliitot*”. Lisäksi tutkimuksen kohteena olivat myös englantilaisten sotilaiden ja heidän Englannin alusmaista tulevien vaimojensa väliset avioliitot. Nämä kuuluivat myös edellä mainittuun ryhmään. Näissä tutkimuksissa tutkittiin amerikkalaisten miesten panamalaisia, korealaisia, filippiiniläisiä, japanilaisia vaimoja ja heidän sopeutumistaan miehen kulttuuriin. Amerikkalaisten miesten solmimille seka-avioliitoille esitettiin syyksi sitä, että he ”pelkäsivät amerikkalaista naista”. (Cottrell, 1990). Näissä avioliitoissa miehet tulivat työläis- tai keskiluokasta ja olivat hankkineet opistotason koulutusta. Naiset taas olivat kokeneet jonkinlaisen menetyksen sodassa ja heille oli jäänyt siitä trauma. Heidän mielestään amerikkalaiset miehet olivat suojelevia ja taloudellisesti turvallisia. (Cottrell,1990).

Toinen ryhmä, joiden avioliittoja on tutkittu ovat ns. korkeastikoulutetut *länsimaalaiset ja ei-länsimaalaiset* parit, joiden toinen osapuoli oli kolmannesta maailmasta. Nämä olivat yleensä pareja, joissa naiset olivat länsimaalaisia, koulutettuja ja miehet ei-länsimaalaisia myös koulutettuja henkilöitä eli ei-länsimaalaisten miesten länsimaalaiset vaimot, esim. nigerialaisten, thaimaalaisten ja japanilaisten miesten länsimaalaiset vaimot. Näissä tapauksissa miehet olivat tavanneet vaimonsa länsimaissa ollessaan joko yliopistossa tai oman maansa hallituksen palveluksessa. Palatessaan miehen mukana hänen kotimaahansa naisilla ei yleensä ollut tietoa miehen kotimaasta ja kulttuurista siellä. He joutuivat käymään läpi suuren prosessin sopeutuakseen miehen kotimaahan ja kulttuuriin. Toisin kuin aasialaiset vaimot Yhdysvalloissa, nämä vaimot eivät olleet eristäytyneitä, koska heillä oli joko työtä tai olivat koulutettuja. Näillä vaimoilla oli myös harvoin kieliongelmiä koska

heidän miehensä puhuivat englantia. Näissä tutkimuksissa kävi ilmi, että kaikesta huolimatta vaimoilla oli sopeutumisvaikeuksia miehen patriarkaaliseen ja traditionaaliseen kulttuuriin. Miesten käytös myös muuttui kotimaahan palattuaan traditionaalisemmaksi. (Cottrell, 1990:154.)

Kolmanteen ryhmään, joiden avioliittoja tutkittiin kuuluivat ns. koulutetut *länsimaalaiset - länsimaalaiset*. Parien kulttuurit olivat lähellä toisiaan (near culture). Näissä tutkimuksissa tutkimuksen kohteena olivat ranskalaismiesten amerikkalaisvaimot ja heidän sopeutumistaan Ranskaan ja ranskalaiseen kulttuuriin tutkittiin (Varro, 1988).

Eri rotujen edustajien välisiä avioliittoja on myös tutkittu (esim. Imamura 1990:171). Nämä parit olivat mm. nigerialaisten ja japanilaisten miesten länsimaalaiset vaimot ja heidän sopeutumistaan miehen maahan ja kulttuuriin on tutkittu. Näissä tapauksissa vaimo eristäytyi muiden länsimaalaisten vaimojen joukkoon ja hänellä oli vaikeuksia sopeutua miehen kulttuuriin.

Edellä mainituissa tutkimuksissa tutkimuksen kohde oli avioliiton toinen osapuoli, useimmiten nainen ja heidän sopeutumisensa puolison maahan ja hänen kulttuuriinsa. Näissä tutkimuksissa ei tutkittu parien välistä viestintää. Se, miksi vaimojen sopeutumiseen on keskitytty, johtuu siitä, että vaimot ovat yleensä kotona tekemisissä lasten ja miehen perheen kanssa. (Cottrell, 1990.) Koti on traditionaalisen kulttuurin tyysija. Siellä juuri vaaditaan kulttuurin ja normien tietämystä ja noudattamista. Mies taas on ansiotyössä eli tekemisissä kulttuurin julkisen puolen kanssa.

Toinen syy miksi keskitytään naisiin johtuu myös siitä, että naisia on helpompi haastatella kuin miehiä ja naiset ovat avoimempia haastattelutilanteissa kuin miehet.

Eri uskontokuntiin kuuluvien henkilöiden välisiä avioliittoja on tutkittu mm. Pohjois-Irlannissa ja Pakistanissa (Hastings, 1990:207-225). Näissä tutkimuksissa kartoitettiin syyt, miksi tutkimushenkilöt menivät

eri uskontokuntaan kuuluvan henkilön kanssa naimisiin ja mitkä olivat seuraukset. Näissä tutkimuksissa selvitettiin syitä pakistanilaisten avioitumiseen ei-muslimin kanssa ja tuloksia vertailtiin protestanttien ja katolilaisten käsityksiin seka-avioliitoista Pohjois-Irlannissa. Tutkimuksissa kartoitettiin muiden ihmisten suhtautuminen ja heidän ennakkoluulonsa uskontojen välisiin seka-avioliittoihin. Näiden lisäksi vastaavanlaisia tutkimuksia on tehty Kanadassa englantilaisten ja ranskalaisten keskuudessa (Cottrell 1990).

Yhdysvalloissa on myös tutkittu (Lee & Keiko, 1990: 287-305) toisen ja kolmannen polven aasialaisten seka-avioliittoja amerikkalaisten ja muiden kulttuurien edustajien kanssa.

2.6.1 Seka-avioliitoista tehtyjä tutkimuksia

Seka-avioliittoja on tutkittu enimmäkseen Yhdysvalloissa (Cottrell, 1990). Edellisessä osiossa ”kaksikulttuurinen parisuhde” käsitellyt avioliittomuodot ovat kaikki seka-avioliittoja.

Seka-avioliittoja käsittelevässä kirjallisuudessa on esitetty erilaisia syitä seka-avioliiton solmimiselle. Cottrellin (1990) mukaan yli kulttuurirajojen avioliiton solmivat henkilöt ovat psykologisesti, kulttuurillisesti tai sosiologisesti marginaaleja mutta eivät silti sopeutumattomia.

Cottrellin (1990) mukaan ensimmäinen tutkija, joka esitti syitä siihen, miksi jotkut ihmiset avioituvat toisen kulttuurin edustajan kanssa, oli Resnik vuonna 1933. Ensimmäisistä seka-avioliittoja koskevista tutkimuksista on kulunut noin 70 vuotta ja maailma on sinä aikana muuttunut paljon. Nykyään ollaan enemmän tietoisia kulttuurien hienojakoisuudesta. Moni ihminen saa tietoa vieraista kulttuureista jo lapsuusiässä television ja internetin välityksellä. Seka-avioliittoja ei enää kummeksuta eikä niihin suhtauduta negatiivisesti. Asenteet ovat nykyään paljon löysemmät ja liittojen onnistumissuhde korkeampi.

Cottrellin (1990) mukaan Resnik jakoi seka-avioliittoja solmineita henkilöitä kolmeen ryhmään: 1) emansipoituneet, 2) kapinalliset, 3) omasta kulttuuristaan erillään elävät tai seikkailumieliset. Emansipoituneet ja seikkailumieliset henkilöt pystyivät siirtymään toiseen kulttuuriin kieltämättä omaansa.

Nykyään edelliseen ryhmään voidaan lisätä myös "embracers", joita vieras kulttuuri kiehtoo ja "multiculturals", jotka ovat itse seka-avioliitoista syntyneitä lapsia, maahanmuuttaja alakulttuurissa varttuneita ja ns. kolmannen kulttuurin lapsia. Kaikille heille seka-avioliitto on kuin normi (Cottrell, 1990).

Seka-avioliittoja tutkinut yhdysvaltalainen Dugan Romano (1997) antaa uudemman ja hienojakoisemman selityksen seka-avioliittojen solmimiselle. Hänen mukaansa seka-avioliittoja solmivat henkilöt ovat: 1) ei-perinteiset, 2) romantikot, 3) kompensoivat, 4) kapinalliset, 5) kansainväliset ja 6) muut. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat ne henkilöt, jotka haluavat pois perinteisestä elinympäristöstään, jossa ovat viettäneet suurimman osan elämästään. He solmivat seka-avioliiton partnerinsa erilaisuuden vuoksi. Toiseen ryhmään kuuluvat ne henkilöt, joiden mielestä erilaisen kulttuurin edustaja on "jännittävä ja romanttinen". Heillä on usein myös romanttiset kuvitelmat vieraasta kulttuurista. Kolmanteen ryhmään kuuluvat henkilöt taas ajattelevat, että heidän toinen puoliskonsa puuttuu ja vain vierasmaalainen henkilö voi täyttää sen. Neljäs ryhmä kapinoi oman yhteiskuntansa politiikkaa tai uskontoa vastaan, haluaa pois omasta yhteiskuntaluokastaan ja haluaa olla erilainen kuin omat vanhempansa. Viides ryhmä koostuu ns. kolmannen kulttuurin lapsista ja globaaleista nomadeista. Kuudennen ryhmän edustajat ovat oman yhteiskuntansa marginaaleja ja heidän ainoa tavoitteensa on päästä pois omasta kotimaastaan ja he solmivat avioliiton toisen kulttuurin edustajan kanssa päästäkseen asumaan maahan, jossa on paremmat elinolosuhteet. He solmivat avioliiton saadakseen myös puolisonsa kotimaan kansalaisuuden tai oleskeluluvan sinne.

Lisäksi Dugan Romanon (1997) mukaan seka-avioliitoissa on 19 mahdollista ongelma-aluetta. Ne ovat: 1. arvot, 2. ruoka ja juoma tottumukset, 3. seksi, 4. naisten ja miesten roolit, 5. ajan käsite, 6. paikka jossa eletään, 7. politiikka, 8. ystävät, 9. raha, 10. sukulaiset, 11. yhteiskunnalliset luokat, 12. uskonto, 13. lasten kasvatus, 14. kieli ja viestintä, 15. tapa millä stressiin ja ongelmiin reagoidaan, 16. sairaus ja kärsimys, 17. etnosentrismi, 18. vieraaseen maahan muuttanut puoliso (seka-avioliitoissa yleensä maa, jossa asutaan on avioliiton toiselle osapuolelle vieras ja sopeutumisessa voi ilmetä vaikeuksia, jotka koettelevat sekä puolisoa että parisuhdetta), 19. suhtautuminen kuolemaan ja avioeroon.

Edellä mainittuja syitä silmällä pitäen seka-avioliitoilla on paljon ongelmia ja niiden tutkiminen on tärkeätä.

Suomessa viimeisen kymmenen vuoden aikana seka-avioliittojen määrä on kasvanut. Seka-avioliittoja käsitteleviä tutkimuksia on silti vähän Suomessa.

Suomen lainsäädäntö on suosiollinen seka-avioliitoille. Lasten uskonnollinen kasvatus, lasten nimet ja se, mihin uskontokuntaan lapsi tulee kuulumaan, on vanhempien päätettävissä. Näitä asioita ei olla ennalta määrätty lailla. Suomessa seka-avioliitot eivät ole olleet kiellettyjä lailla.

Suomessa on aikaisemmin tutkittu suomalaisten parien avioliittokäsityksiä ja läheisempien kulttuurien (saksalaisten ja brittien) edustajien kanssa solmittuja avioliittoja. Turkkilaiset edustavat kaukaisempaa kulttuuria.

Suomessa merkittävimmät seka-avioliittoja koskevat tutkimukset ovat Tuomi-Nikulan (1989) tutkimus saksansuomalaisista. Hän tutki suomalaisia naisia, jotka muuttivat 1960-luvulla ja myöhemmin Saksaan töihin ja avioituivat saksalaisen miehen kanssa ja asettuivat asumaan Saksaan. Tässä interetnisessä tutkimuksessa käsiteltiin suomalaisten akkulturaatiota Länsi-Saksaan. Tutkimushenkilöistä

suurin osa oli saksalaisen kanssa avioituneita suomalaisia naisia, mutta joukossa oli myös muutama saksalaisen naisen kanssa avioitunut suomalainen mies. Lisäksi Tuomi-Nikula haastatteli myös suomalaisia naisia joiden aviopuoliso oli Saksassa asuva ulkomaalainen, joita oli peräti 26 maasta.

Toinen merkittävä seka-avioliittoja käsittelevä tutkimus on vuodelta 1975. Se on Voitto Huotarin tekemä eri kirkkokuntiin kuuluvien välistä avioliittoa käsittelevä tutkimus. Tässä tutkimuksessa tutkittiin uskonnon vaikutusta perheeseen ja perheen vaikutusta uskontoon. Lisäksi siinä käsiteltiin kirkkokuntien erilaisuutta ja uskonnon vaikutusta perhe-elämään (Huotari, 1975).

Viime vuosina on myös Jyväskylän yliopistossa tehty pro gradu-tason tutkielmia seka-avioliitoista, parisuhdeviestinnästä (Ovaskainen, 1992), konfliktiratkaisusta (Vertanen, 1994) ja päätöksenteosta suomalais-brittiläisessä parisuhteessa (Aulanko, 1996).

Lisäksi muiden tutkimusten yhteydessä on haastateltu joitakin maahanmuuttajia, jotka ovat solmineet seka-avioliiton suomalaisen kanssa (Liebkind, 1994). Puolalais-suomalaisen seka-avioliiton osapuolia on haastateltu ja kartoitettu yleisesti heidän käsityksiään ongelmista Suomessa ja suomalaisen aviopuolisona. Lisäksi ongelma-alueista yksi sivuaa myös uskontojenvälistä avioliittoa. Puolalais-suomalaisissa seka-avioliitoissa puolalainen osapuoli kuuluu katolilaiseen kirkkoon ja suomalainen osapuoli luterilaiseen kirkkoon (Jaakkola, 1994).

Maahanmuuttoa ja niihin liittyviä etnisiä asenteita on tutkittu Työministeriön toimesta jonkin verran ja niissä sivutaan suomalaisten asenteita seka-avioliittoihin (Jaakkola, 1999).

2.7 Parisuhteista tehtyjä tutkimuksia

Suomessa on tutkittu parisuhteita enemmän kuin seka-avioliittoja. Käsite parisuhde sopii paremmin kuin avioliitto puhuttaessa Suomessa tehdyistä tutkimuksista, koska Suomessa avioliitto ja avioliitto käsitetään vakiintuneena parisuhteena. Parisuhdetutkimuksissa puhutaankin mieluummin parisuhteesta kuin avioliitoista.

Suomessa on tehty tutkimuksia parisuhteista 1950-luvulta lähtien. Näissä tutkimuksissa on keskitytty yleensä naisen sukupuolirooliin (Tolkki-Nikkonen, 1985). 1960-luvulla keskeinen tutkimuksen kohde oli naisten ansiotyössä käynti ja siitä seuranneet lastenhoito-ongelmat. Näissä tutkimuksissa painopiste oli naisen kaksi roolia, äiti ja ansiotyössä käyvä nainen (Tolkki-Nikkonen, 1985). Suomessa parisuhdetta käsittelevistä tutkimuksista tärkeimmät ovat Tolkki-Nikkosen mukaan Auvisen vuonna 1968 tekemä tutkimus, jossa juuri käsiteltiin naisen kahta roolia äitinä ja ansiotyössä käyvänä naisena, ja Haavio-Mannilan vuonna 1968 tekemä tutkimus, jossa lähdetään liikkeelle tasa-arvointressistä ja selvitetään naisten taloudellista, sosiaalista ja poliittista asemaa. (Tolkki-Nikkonen, 1985.) 1970-luvulla Suomessa tutkittiin avioeroon johtaneita syitä. Kinnunen tutki aviollista vuorovaikutusta vuonna 1975. Tutkimuksessa selvitettiin motiivit avioliiton solmimiselle ja sen laadulle (Kinnunen, 1975). Haavio-Mannilan (1968) *Suomalainen nainen ja mies* keskittyi tutkimaan naisten ja miesten yhteiskunnallista asemaa Suomessa. 1980-luvulla alettiin tutkia vuorovaikutusta, ihmissuhteita ja rakkautta (Tolkki-Nikkonen, 1985: 8). Ensimmäisiä perhettä koskevia tutkimuksia tehtiin vuosina 1979-80 Takalan ja Alasen toimesta (Tolkki-Nikkonen, 1985). Kaikki Suomessa tehdyt tutkimukset ovat käsitelleet perhettä ja naisten asemaa. Suomessa on vain muutama seka-avioliittoja käsittelevää tutkimusta.

2.8 Parisuhdeviestinnästä tehtyjä tutkimuksia

Parisuhdeviestintää on tutkittu Yhdysvalloissa 1950-luvulta lähtien. Parisuhdeviestinnän tutkimus on kehittynyt paljon 1950-luvulta nykypäivään. Nykyään käytetään myös teemahaastatteluja ja päiväkirjamenetelmiä. Sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista menetelmää käytetään parisuhdeviestinnän tutkimuksessa.

Parisuhdeviestinnän kuuluisin nimi on yhdysvaltalainen Deborah Tannen ja hänen naisten ja miesten viestintämuotoja käsittelevät kirjansa. Deborah Tannen (1986,1989,1991) on keskittynyt tutkimaan ja kirjoittamaan juuri parisuhdeviestinnästä. Hänen mukaansa nainen ja mies edustavat kahta eri kulttuuria ja viestivät sen takia eri tavalla ja näistä eroavaisuuksista johtuen molemmat osapuolet tulevat tahtomattaankin väärinymmärretyiksi. Myös yhdysvaltalainen Mary Anne Fitzpatrick (1988,1994,1995) on tutkinut parisuhdeviestintää. Molemmat ovat keskittyneet parisuhteeseen ja viestintään parisuhteessa. Lisäksi Fitzpatrick on kehittänyt avioliittotypologiaa, jonka avulla aviopuolisot ja heidän avioliittonsa voidaan määrittellä tiettytyypisiksi. Hän erottelee neljä tyypillistä amerikkalaisen avioliiton mallia: 1. Traditionaaliset, 2. Itsenäiset, 3. Erilliset ja 4. Sekaparit joissa parit voivat kuulua johonkin kolmesta edellä mainitusta ryhmästä .

1. Traditionaaliset parit vastaavat romanttista ideaalia avioliitosta. He ovat onnellisia ja rakastuneita, ovat sopeutuneita ja ajattelevat asioista samalla tavalla, viettävät säännöllisesti aikaa yhdessä eivätkä ole koskaan ajatelleet avioeroa. Parit ovat myös emotionaalisesti hyvin läheisiä ja riitelevät harvoin ja vain suurista asioista.

2. Itsenäiset parit suhtautuvat liberaalisti perhe-elämään ja heidän mielestään ihmisten pitäisi olla itsenäisiä riippumatta sukupuolesta.

Itsenäisyyspyrkimyksistään huolimatta parit ovat kohtalaisen riippuvaisia toisistaan ja viettävät paljon aikaa yhdessä. He ovat tietoisia siitä, että eivät voi olla automaattisesti samaa mieltä asioista ja riitelevät suhteellisen paljon.

3. *Erilliset parit* ovat perinteisiä käsityksiltään, mutta korostavat yksilön autonomiaa. He eivät ole riippuvaisia toisistaan ja viettävät harvoin aikaa yhdessä, mutta ovat samaa mieltä asioista. He puhuvat melko harvoin keskenään ja eivät riitele ollenkaan. Erillisten parien rauha perustuu etäisyyden kasvattamiseen.

4. *Sekaparit* ovat pareja, joissa toinen saattaa kuulua traditionaalisiin ja toinen perinteisiin tai erillisiin ja päinvastoin. Näiden parien välillä on myös jatkuva ristiriita.

Kaikissa edellä mainituissa tutkimuksissa poikkeuksetta tutkimuksen kohde on ollut nainen ja naisen sopeutuminen miehen kulttuuriin. Olivatpa tutkimukset sitten kulttuurienvälisiä avioliittoja tai seka-avioliittoja koskevia tutkimuksia, aina niissä on tutkittu naista. Suomessa tehdyissä parisuhdetutimuksissakin paino on ollut usein naisen asemassa perheessä ja yhteiskunnassa.

Suomalais-turkkilaisten seka-avioliittojen viestintä problematiikkaa käsittelevässä pro gradu - tutkielmassani tutkimusasetelma on erilainen. Vaikka en keskity tutkimaan pelkästään miehen sopeutumista vieraaseen kulttuuriin, naisen ja miehen tilannetta tarkastellaan tasa-arvoisesti. Tämän tutkimuksen tutkimushenkilöistä miehet tulevat patriarkaalisesta kulttuurista ja muuttavat naisen perässä hänen kotimaahansa. Näissä tapauksissa mieheltä odotetaan sopeutumista valtakulttuuriin, mutta samalla mies jää yhteiskunnan ulkopuolelle huonosta kielitaitosta tai työttömyydestä johtuen. Näistä syistä mies on myös suhteen alussa taloudellisesti riippuvainen vaimostaan. Mitä tämän kaltainen tilanne saattaa aiheuttaa patriarkaalisen, islamilaisen ja kollektiivisen kulttuurin edustajalle, joka on tottunut olemaan kotona perheen pää isänsä jälkeen? Hänellä on luultavasti suurempia sopeutumisongelmia kuin ehkä muista kulttuureista saapuvilla henkilöillä, esim. filippiiniläisillä naisilla.

Uskon että tutkimukseni antaa erilaisen näkökulman seka-avioliittotutkimuksille. Miten mies sopeutuu vaimonsa maahan ja kulttuuriin, miten kollektiivisen maskuliinisen kulttuurin edustaja ja vieläpä mies sopeutuu yksilölliseen ja feminiiniseen kulttuuriin, jossa hän on riippuvainen taloudellisesti ja sosiaalisesti vaimostaan? Mitä parisuhde- ja viestintäongelmia tilanne aiheuttaa?

2.9 Kulttuurierot

Turkkilainen kulttuuri ja suomalainen kulttuuri ovat toisilleen kaukaisia kulttuureja. Lisäksi turkkilaista kulttuuria leimaa sen islamilaisuus ja vastaavasti suomalaista kulttuuria leimaa sen länsimaalaisuus ja kristillisuus.

Turkkilainen kulttuuri on vanhaa kulttuuria, johon on sekoittunut hyvin monta erilaista elementtiä. Turkkilaisten kansojen synnyinsijat ovat Keski-Aasiassa. Keski-aasialainen kulttuuri ennen islamia oli vapaamielinen ja naiset ja miehet olivat tasa-arvoisia. Tuolloin turkkilaiset uskoivat shamanismiin.

N. 1000 luvun paikkeilla turkkilaiset muuttivat Vähä-aasiaan, nykyisen Turkin alueelle ja sekoittuivat siellä jo olevien kansojen kanssa.

Nykyäänkin Turkki on monikulttuurinen ja Turkin rajojen sisällä asuu kymmeniä tuhansia etnisiä kansoja. Turkkilainen kulttuuri on myös hyvin vaihteleva. On vaikeata väittää, että Turkissa olisi yksi kulttuuri. Lisäksi Turkissa on yhteiskuntaluokkia, joiden kulttuuri vaihtelee toisistaan. Turkissa on myös ideologinen kulttuuri, joka tarkoittaa sitä että poliittiset mielipiteet, uskonnollinen vakaumus jne. vaikuttavat ihmisten ns. kulttuuriin.

Kulttuurienvälisen viestinnän kannalta katsottuna Turkki on patriarkaalinen, polykroninen ja yhteisöllinen kulttuuri. Hofsteden (1992) kulttuuri dimensioiden mukaan turkkilainen kulttuuri on korkean valtaetäisyyden kulttuuri ja voimakkaan epävarmuuden välttämisen kulttuuri. Turkkilaiselle kulttuurille on ominaista sen muodollisuus ja yhteisöllisyys. Turkissa on yksityinen ja julkinen kulttuuri. Nämä saattavat poiketa hyvin paljon toisistaan. Yksityinen kulttuuri on sitä, että ihminen käyttäytyy yksityisesti aivan eri tavalla kuin julkisesti. Turkkilaisilla ihmisillä on yksityinen ja julkinen minä. Avioliitto on turkkilaisille välttämätöntä. Yhteisö painostaa turkkilaisia solmimaan avioliiton. Nk. vanhapiiat ja poikamiehet koetaan kummajaisina. Avioliitto on yhteiskunnallinen tapahtuma. Dionin & Dionin (1993) mukaan yksilöllisessä kulttuurissa romanttista rakkautta hyväksytään syyksi avioliitolle ja yhteisöllisessä kulttuurissa perheen perustaminen on syynä avioliittoon (Gudykunst, 1996). Lisäksi perheen täytyy hyväksyä valittua puolisoa.

Seka-avioliiton solmineet turkkilaiset tulevat useimmiten alemmilta sosiaaliluokilta. He ovat kotoisin itäisestä Turkista, maaseudulta ja heillä on hyvin harvoin korkeakoulututkinto. Vaikka Dionin & Dionin (1993) mukaan yhteisöllisen kulttuurin edustajalle avioliiton syy onkin perheen perustaminen, seka-avioliittojen kohdalla se ei ole niin. Turkkilaiselle seka-avioliitto eurooppalaisen kanssa on taloudellisesti paremman elämän tavoittelua. Turkkilaisen kanssa solmitussa avioliitossa kyse on perheen perustamisesta. Kun köyhästä kylästä kotoisin oleva poika ilmoittaa solmivansa avioliiton eurooppalaisen vanhemman naisen kanssa, pojan perhe oitis hyväksyy liiton. Tilanne on verrattavissa ulkomaille töihin lähtemiseen, tarkoitus pyhittää keinot.

Gudykunstin (1996) mukaan yhteisöllisessä kulttuurissa omalle ryhmälle (ingroup) ja ulkopuoliselle ryhmälle (outgroup) sovelletaan erilaista arvostandardia. Tämä tarkoittaa sitä, että turkkilainen puuttuu herkästi toisen turkkilaisen tekemisiin ja yhteisö on päättämässä asioista ja myös kritisoidessa yksilönsä valintoja. Esimerkiksi turkkilainen laajennettu perhe on päättämässä

turkkilaisen avioliitosta toisen turkkilaisen kanssa. Pojan tulevan vaimon perhe ja perheen tausta on tärkeitä, koska he kuuluvat nk. omaan ryhmään. Suomalainen vaimo taas edustaa nk. ulkopuolista ryhmää ja hän saa olla minkäläinen tahansa.

Turkkilaisen yhteiskuntaluokan, johon useimmat seka-avioliiton solmineet miehet kuuluvat, mukaan miehelle ja naiselle sovelletaan myös erilaista arvostandardia. Miehellä on oikeus solmia seka-avioliitto vieraan kulttuurin ja toisen uskonnon edustajan kanssa. Naisille ei suoda samanlaista oikeutta. Naisten solmimat seka-avioliitot länsimaalaisten miesten kanssa ovat harvinaisia ja ei hyväksytyä. Suomalaista naista ei noteerata miehen turkkilaisessa yhteiskuntaluokassa koska nainen edustaa ulkopuolista ryhmää.

Lähtemällä liikkeelle näistä kulttuuritiedoista, on mahdollista huomata että turkkilaisten syyt solmia avioliitto suomalaisnaisen kanssa ei edusta perinteistä turkkilaista käsitystä avioliitosta. Se on vain keino saavuttaa parempi taloudellinen asema.

Suomalainen kulttuuri on yksilöllinen, feminiininen ja matala kontekstista. Yksilöt ja heidän mielipiteensä yksilöinä on arvostettua. Yksilön omat saavutukset ovat arvossaan tosin kuin yhteisöllisen kulttuurin perhetaustat ja suvut. Suomalaisessa kulttuurissa asioista puhutaan suoraan ilman koukeroista kieltä. Yksilö tekee omat päätöksensä ja yhteiskunta ja yhteisö tukevat yleensä yksilön päätöksiä.

Avoliitto ei ole kulttuurin tai yhteiskunnan velvoittama instituutio. Avoliitto on verrattavissa avioliittoon ja yhteisö ei aseta mitään vaatimuksia yksilöilleen solmimaan avioliittoa. Suomalaisen yhteiskunnan suhtautumista avioliittoon ja avoliittoon edustaa esimerkiksi Suomen ensimmäinen naispresidentti. Suomalaisessa kulttuurissa avoliitto ei ole esteenä presidenttiydellekään.

Miksi sitten yhä useammat suomalaisnaiset solmivat avioliiton ulkomaalaisen kanssa. Dionin & Dionin (1993) mukaan yksilöllisessä yhteisössä avioliiton syyksi hyväksyttiin romanttista rakkautta

(Gudykunst, 1996). Tuskin viikon tuttavuuden jälkeen solmitun liiton syyksi voidaan hyväksyä ainoastaan romanttista rakkautta. Syitä täytyy olla muita.

Seka-avioliiton solmineet suomalaisnaiset ovat useimmissa tapauksissa keski-ikänsä tienoilla, eikä usko että se on sattumaa. Harvoin heillä on myös korkeakoulututkinto. Heidän nk. biologinen kellonsa tikittää. Suomalaisnaisilla on myös tavallisista kulttuurinsa edustajista poikkeava syy solmia seka-avioliitto kaukaisen kulttuurin edustajien kanssa.

3. TUTKIMUKSEN KULKU

3.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää suomalais-turkkilaisten avioliittojen osapuolten käsityksiä parisuhteensa viestintäongelmista. Aihetta tarkastellaan kulttuurienvälisen viestinnän kontekstissa.

Tutkimuskysymykset:

- 1) Mikä on parisuhde ja sen tavoite suomalais-turkkilaisen parisuhteen osapuolten kuvaamana?
- 2) Mikä on viestinnän merkitys parisuhteessa osapuolten kuvaamana?
- 3) Mitkä ovat ne ongelma-alueet, joita kohdataan suomalais-turkkilaisissa avioliitoissa osapuolten kuvaamana?
- 4) Mitkä ovat viestintäongelmat suomalais-turkkilaisissa avioliitoissa?

3.2 Käsitteiden määrittely

Parisuhteen viestintäongelmat

Useissa tutkimuksissa on rajattu etukäteen, minkälaisista parisuhteeseen liittyvistä asioista halutaan saada tietoa esimerkiksi avioliittoon aikovien motiiveista tai parisuhteen koossa pitävistä tekijöistä (katso esimerkiksi Tolkki-Nikkonen, 1978).

Tässä tutkimuksessa parisuhteen ongelma-alueita ei rajata etukäteen vaan tutkimushenkilöt voivat kertoa tapauksista, jotka he kokevat parisuhteen ongelma-alueiksi. Painopiste on parisuhteen osapuolten välisessä viestinnässä. Parisuhteen viestintäongelmia tarkastellaan neljän osa-alueen kautta: Ensinnäkin selvitetään tutkimushenkilöiden käsityksiä parisuhteesta ja sen merkityksestä. Toiseksi kysytään, mikä merkitys heidän mielestään on viestinnällä parisuhteessa. Kolmanneksi selvitetään tutkimushenkilöiden käsityksiä parisuhteensa ongelma-alueista. Neljänneksi selvitetään parisuhteen osapuolten väliset viestintäongelmat.

Käsitykset parisuhteesta ja sen merkityksestä

Parisuhteen käsitys on vakiintunut käsitys. Voitaneen sanoa, että se on yleismaailmallinen käsitys. Parisuhteessa kaksi ihmistä elävät läheisessä suhteessa keskenään.

Tässä tutkimuksessa suomalais-turkkilaisen parisuhteen osapuolten käsityksiä parisuhteesta lähestytään kysymällä heiltä suoraan, millaisina he ja heidän kumppaninsa kokevat parisuhdettaan.

Viestinnän merkitys

Ihmisten välinen viestintä on tärkeätä ihmisten yhteiselon kannalta. Tutun ja tuntemattoman ihmisen kanssa viestitään eri tavalla. Läheisessä parisuhteessa elävien henkilöiden välinen viestintä on merkittävä suhteen toimivuuden kannalta. Tässä tutkimuksessa tutkimushenkilöiltä kysytään: Mikä on viestinnän merkitys heidän parisuhteessaan ?

Parisuhteen ongelma-alueet

Parisuhteen ongelma-alueilla tarkoitetaan sitä, missä määrin suomalais-turkkilaisen avioliiton osapuolet ovat tietoisia suhteensa ongelma-alueista. Lisäksi selvitetään ongelma-alueet ja niihin johtavat tekijät suomalais-turkkilaisissa seka-avioliitoissa. Tutkimushenkilöiltä kysytään myös, missä määrin he ovat tietoisia ongelmiin johtavista tekijöistä? Lisäkö tässä tutkimuksessa mukanaolo ongelma-alueiden tiedostamista?

Parisuhteen viestintäongelmat

Parisuhteen onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä tärkein on viestinnän toimiminen. Tässä tutkimuksessa selvitetään suomalais-turkkilaisen avioliiton osapuolten käsityksiä viestintäongelmista. Mistä viestintäongelmat johtuvat ja miten niitä pyritään selvittämään?

3.3 Tutkimushenkilöt

Tätä tutkimusta varten haastattelin 5 paria, joissa kaikissa mies oli Turkista ja nainen Suomesta, ja he kaikki olivat naimisissa. Vaikka osa miehistä on syntyperältään kurdeja, en katsonut sen haittaavan tutkimusta, koska he ovat syntyneet ja kasvaneet turkkilaisen valtakulttuurin keskellä ja näin ollen edustavat turkkilaista kulttuuria ja

turkkilaista miestä. Tässä tutkimuksessa Turkin passilla Suomeen tulleita henkilöitä nimitetään yleisesti turkkilaisiksi, eikä tarkoitus ole tutkia heidän etnistä taustaansa ja etnisyyden vaikutusta heidän avioliittoihinsa suomalaisnaisten kanssa.

Seuraavassa esittelen tutkimushenkilöt. Heidän nimensä on muutettu ja käytän näitä nimiä läpi tutkimuksen.

Ayhan on 26-vuotias mies Keski-Turkista. Hän omistaa kebab-ravintolan ja on naimisissa Liisan kanssa. Ayhan on tullut Suomeen turvapaikanhakijana neljä vuotta sitten. Hänen hakemustaan ei hyväksytty. Hän on ollut naimisissa Liisan kanssa kaksi vuotta. Ayhanilla on korkeakoulututkinto. Hänellä ja Liisalla on yhteinen tytär.

Liisa on 37-vuotias ja naimisissa Ayhanin kanssa. Hänellä on opistotason koulutus ja hän on töissä vakuutusyhtiössä. Tutkimushetkellä hän oli äitiyslomalla.

Mete on 23-vuotias mies Keski-Turkista. Myös hän on tullut Suomeen turvapaikanhakijana viisi vuotta sitten. Hänen hakemustaan ei hyväksytty. Mete on ollut naimisissa Giten kanssa kolme vuotta. Hänellä on peruskoulukoulutus ja hän on teollisuusalan palveluksessa.

Gitte on 30-vuotias ja oli tutkimushetkellä myös äitiyslomalla. Hänellä on korkeakoulututkinto ja hän töissä yksityisellä sektorilla. Gitellä ja Ayhanilla on yhteinen poika.

Mehmet on 27-vuotias mies ja kotoisin Itä-Turkista Syyrian rajalta. Ennen Suomeen tuloaan hän oli ollut töissä Marmariksessa hotellissa ja tullut Suomeen seitsemän vuotta sitten vanhemman naisen kihlattuna. Hän on nyt naimisissa Tiinan kanssa ja avioliitto on kestänyt viisi vuotta. Mehmet on työtön ja hänellä on peruskoulukoulutus.

Tiina on 33-vuotias. Hänellä on ammatillinen koulutus mutta tutkimushetkellä myös hän oli työtön.

Abdullah on 40-vuotias mies Keski-Turkista. Hänellä on peruskoulukoulutus ja hän omistaa kebab-ravintolan Ayhanin kanssa. He ovat samasta kylästä kotoisin. Abdullah on ollut 13 vuotta naimisissa Irmelin kanssa.

Hän on tullut Suomeen Saksan kautta ja asunut Suomessa 13 vuotta.

Irmeli on 44-vuotias ja hänellä on ammatillinen koulutus. Tutkimushetkellä hän oli työtön.

Mustafa on 37-vuotias ja hän on kotoisin Keski-Turkista. Hänellä on korkeakoulututkinto, mutta tutkimushetkellä hän oli töissä ravintolassa keittiöapulaisena. Hän on ollut naimisissa Päivin kanssa kahdeksan vuotta ja asunut Suomessa saman verran.

Päivi on 43-vuotias sairaanhoitaja. Hän on töissä sairaalassa.

3.4 Tutkimusmenetelmä / Aineistonkeruu

3.4.1 Teemahaastattelu

Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. (Hirsjärvi ja Hurme, 1993) Haastattelut tehtiin loka-marraskuussa 1999. Haastattelussa käytiin läpi seuraavat teema-alueet: Käsitykset avioliitosta, käsitykset kumppanista, viestinnän merkitys avioliitossa, ongelmatilanteet avioliitossa, käsitykset erimielisyyksistä ja riidoista, tunteiden ilmaisu, puheenaiheet ja päätöksenteko avioliitossa.

Tunsin kaikki tutkimushenkilöt työni kautta. Olin tutustunut heihin jo joitakin vuosia sitten. Olin tietoinen osasta heidän tilanteistaan ja ongelmistaan. Olin toivonut saavani tutkimushenkilöiksi minulle tuntemattomia henkilöitä, mutta ennen tutkimusta osasin epäillä, että tuntemattomien suostuttelu tutkimushenkilöiksi saattaa olla vaikeata, koska kokemuksesta tiesin turkkilaisten miesten olevan epäluuloisia kaikenlaisiin tutkimuksiin liittyvissä asioissa. Päätin silti yrittää. Valitsin puhelinluettelosta satunnaisesti turkkilaisia henkilöitä ja lähestyin heitä puhelimitse. Esittelin itseni ja kerroin tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja kuinka tärkeätä olisi juuri hänen panostuksensa tutkimuksen kannalta. Yritin olla luovuttamatta liian helposti, niin kuin

Hurme ja Hirsjärvi suosittelivat kirjassaan *Teemahaastattelu* (1993). Useimmissa tapauksissa suomalainen vaimo suostui haastateltavaksi, mutta turkkilainen mies suhtautui asiaan epäluuloisesti ja parissa tapauksessa suuttui jopa niin, että sulki puhelimen. Olin jo osaksi varautunut sellaiseen tilanteeseen ja päätin pyytää minulle tuttuja henkilöitä tutkimushenkilöiksi. Olin jo luonut heihin aikaisemmin jonkinlaisen luottamussuhteen ja he suostuivat haastateltaviksi. Kaikkia tutkimukseen osallistuneita haastateltiin erikseen, heidän kotonaan, olohuoneessa.

Tutkimuspareista kolme paria asui tutkimushetkellä Lahdessa ja sen ympäristössä, kaksi paria asui pääkaupunkiseudulla.

Ennen varsinaista haastattelua tutkimushenkilöiden kanssa käytiin läpi haastattelun teema-alueet. Haastattelun aikana ei sitten puututtu teema-alueiden järjestykseen, vaan käsiteltiin niitä tavalla, mikä tuntui luontevammalta. Siitä johtuen asiat painoutuivat eri haastattelussa eri tavalla.

Haastattelut nauhoitettiin pienellä nauhurilla, joka sijoitettiin sohvalle tai pöydälle haastattelijan ja haastateltavan väliin. Haastattelujen kesto vaihteli 40 minuutista 1 tuntiin ja 40 minuuttiin. Seuraavasta selviää haastattelujärjestys ja haastattelujen kesto.

<i>Haastateltava:</i>	<i>Haastattelun kesto:</i>
Mete	40 min
Gitte	50 min
Ayhan	1 t
Liisa	1 t 15 min
Tiina	1 t 20 min
Mehmet	1 t
Abdullah	1 t 10 min
Irmeli	1 t 30 min
Päivi	1 t 40 min
Mustafa	1 t 20 min

Haastattelun jälkeen keskusteltiin siitä, miltä haastattelu ja teema-alueet tuntuivat ja olisiko haastateltavalla lisättävää parisuhteeseen ja viestintään liittyvissä asioissa.

Kaikissa haastatteluissa oli suhteellisen rentoutunut ilmapiiri. Miehet olivat varautuneempia kuin naiset haastattelutilanteessa. Mutta miesten jännitys tuntui raukeavan haastattelun edetessä kun saivat kertoa ongelmistaan turkiksi tutulle henkilölle. Rentoutuneisuus johti asioiden avoimeen käsittelyyn. Naiset olivat myös rentoutuneita ja puheliaita ja he näyttivät olevan iloisia ja helpottuneita saadessaan puhua asioista avoimesti. Turkkilaisia haastateltiin turkiksi, sillä puhun turkkia hyvin. Suomalaisia haastateltiin suomeksi. Tässä tutkimuksessa turkkilaismiesten suorat lainaukset haastatteluaineistosta on käännetty turkista suomeen. Olen itse kääntänyt ne ja lainauksien lopussa sulkeissa on lainatun henkilön nimi. Suomalaisnaisten lainaukset ovat suoraan aineistosta suomeksi.

3.5 Aineiston purkaminen ja analysointi

Haastattelut purettiin kirjoitukseksi eli litteroitiin. Mutta aineiston sanatarkkaa litterointia ei pidetty tarpeellisena, koska tutkimushenkilöiden käsitysten selvittämiseksi kielen rakenteiden tietäminen ei ole tarpeen. Aineiston analyysissä käytettiin sisällönanalyttistä menetelmää (Hirsjärvi ja Hurme, 1993). Aineisto siirrettiin käsin kortteihin eri teema-alueiden mukaan lajittelemalla ja lyhentämällä (Hirsjärvi ja Hurme, 1993, Kvale, 1996). Eri teema-alueet luokiteltiin (Silvermann, 1993) seuraten tutkimuksen tavoitetta ja tutkimuskysymyksiä seuraavanlaisesti: 1) parisuhde ja sen tavoite, 2) viestintä parisuhteessa, 3) ongelma-alueet ja 4) viestintäongelmat suomalais-turkkilaisissa avioliitoissa.

4. TULOKSET

Tuloksista raportoitaessani seuraan tutkimuskysymyksiä, joissa keskitytään parien käsityksiin parisuhteesta, viestinnän merkityksestä, suhteen ongelma-alueista ja viestintäongelmista. Tuloksia tarkastellaan kulttuurienvälisen viestinnän näkökulmasta.

4.1 Parisuhde ja sen tavoite suomalais-turkkilaisissa avioliitoissa

Tutkimushenkilöiden käsitykset parisuhteesta ja sen tavoitteista olivat melko erilaiset. Tutkimushenkilöiden käsitykset jakaantuivat kahteen ryhmään. Ensimmäinen ryhmä käsittää parisuhdetta sitovana, elinikäisenä suhteena, johon molemmat osapuolet sitoutuvat vahvasti. Tähän ryhmään kuuluivat suomalaiset naiset. Toisen ryhmän, johon kuuluivat turkkilaiset miehet, mielestä parisuhde on myös sitova jossakin mielessä, mutta silti suhteessa täytyy olla vapautta mennä ja tulla. Miesten mielestä parisuhde suomalaisen naisen kanssa on välttämätöntä tiettyjen virallisten asioiden järjestelyn kannalta.

Suomalaisnaisten mielestä parisuhteen tavoite on elää yhdessä ja hankkia jälkeläisiä. Lisäksi parisuhteen tulisi tyydyttää molempia osapuolia henkisesti, fyysisesti ja taloudellisesti.

Turkkilaismiesten mielestä parisuhteen tavoite on yhteiselo, jossa molemmat pyrkivät toteuttamaan omia päämääriään.

Molempien osapuolten mielestä keskeisintä parisuhteessa oli yhteinen elämä ja miten jokapäiväisiä asioita hoidettiin. Molemmat osapuolet olivat tietoisia parisuhteen merkityksestä ja tärkeydestä. Parisuhteen tavoitteen kohdalla pareilla näytti olevan erimielisyyksiä. Miehet olivat sitä mieltä, että naiset yrittävät rajoittaa heidän elämäänsä ja määräillä heitä. Abdullah kertoi seuraavaa:

"Olemme Irmelin maassa ja hän haluaa määrätä minua kaikissa asioissa. Minä olen turkkilainen mies, joka on tottunut tekemään omia päätöksiään ja menemään ja tulemaan omina aikoinaan. Parisuhde on tietysti sitova mutta ei saisi olla näin tiukka."(Abdullah)

Irmeli oli taas samasta asiasta täysin eri mieltä:

"Mun mielestä parisuhde, siis avioliitto, on tärkeitä ja siihen pitää sitoutua toden teolla. Eikä käyttäytyä niin kuin Abdullah tekee. Hän on niin vastuuntunnon ihminen välillä. Jos me ollaan perhettä hänen pitää noudattaa tiettyjä sääntöjä, joita on tässä perheessä. Hän ei voi mennä ja tulla niin kuin haluaa. Turkissa ehkä ja turkkilaisen vaimonsa kanssa ehkä, muttei mun kanssa."(Irmeli)

Päivillä oli myös samantapainen mielipide kumppaninsa käsityksistä parisuhteesta ja sen tavoitteesta:

"Me ollaan naimisissa ja asutaan täällä yhdessä. Mun mielestä parisuhde tarkoittaa sitä, että asiat tehdään yhdessä ja päätökset tehdään myös yhdessä. Mustafa on nyt ruvennut käyttäytymään turkkilaisen miehen tavoin eikä kuuntele mua. Meillä pitäisi olla yhteiset tavoitteet suhteemme ylläpitämiseksi."(Päivi)

4.2 Viestinnän merkitys

Tutkimuspareista jokainen oli tietoinen viestinnän merkityksestä parisuhteessa. He olivat sitä mieltä, että melkein kaikki heidän ongelmansa johtuvat yhteisen viestintäkielen puuttumisesta. Lisäksi sekä miehet, että naiset olivat tietoisia kumppaninsa erilaisesta viestintätyylistä ja sen vaikutuksesta heidän viestintäänsä. Ainoana ongelmana näytti olevan vaikeus erottaa henkilön oma persoonallinen viestintätapa kulttuuriin sidotusta viestintätavasta. Parit kertoivat olevansa joskus epävarmoja siitä mitä toinen yrittää viestittää. Esimerkiksi Irmeli kertoi Abdullahin viestinnästä seuraavaa:

"Mä tiedän, että Abdullah puhuu kovalla äänellä ja joskus hyvinkin kiihtyneellä äänellä. Joskus luulen, että hän on tosi vihainen mutta myöhemmin selviääkin, että hän ei ollutkaan yhtään vihainen. Äänensävyyn ja kiihtyneen puhetyylin perusteella luulisi, että hän on aina vihainen. Abdullahin itsensä mielestä kaikki turkkilaiset puhuvat kuin olisivat vihaisia vaikka eivät ole."(Irmeli)

Myös Gitellä oli samanlaisia kokemuksia Ayhanin viestintätyylistä:

"Kun Ayhan puhuu turkkia muiden turkkilaisten kanssa toisessa huoneessa olen aivan varma, että ne kiistelee jostakin asiasta ja hyökkää kohta toistensa kimppuun. Mutta myöhemmin saan kuulla, että he ovat puhuneet tavallisista arkisista asioista."(Gitte)

Turkkilaismiesten mielestä taasen suomalaisnaisten viestintä on niin tasapaksua, ettei siitä saa mitään selvää. Mehmetin mielestä Tiinan viestintä oman perheensä jäsenten kanssa on mysteeri.

"Kun Tiina puhuu puhelimesta äitinsä tai sisarensa kanssa, mä en ymmärrä ollenkaan mistä ne puhuu. Tiinan äänensävy on niin tasainen, ettei siitä saa mitään selvää. Lisäksi kun Tiina puhuu mun kanssa en aina ole varma onko hän iloinen,

surullinen vai vihainen. Hänen ilmeensä ja äänensävyensä on samanlainen aina.”(Mehmet)

Turkkilaismiesten eloisa ilmehtiminen ja äänen käyttö viestittää naisille vääränlaista viestiä. Samalla tavalla suomalaisnaisten rauhallinen ja tasainen viestintätyyli saa miehet ymmälleen.

Parisuhteen osapuolet ovat tietoisia viestinnän merkityksestä parisuhteelleen, mutta kieli- ja kulttuurierot näyttävät olevan ainakin suhteen alussa esteenä ongelmattomalle viestinnälle.

4.3 Suomalais-turkkilaisten avioliittojen ongelma-alueet

Suomalais-turkkilaisten avioliittojen ongelma-alueita näyttää olevan monta. Parisuhteen osapuolten kuvaamana ongelma-alueet voidaan jakaa kolmeen osaan. Tutkimusaineiston perusteella neljällä parilla viidestä on ongelmia jälkeläisten saannin kohdalla. Suurin ongelma näyttäisi olevan jälkeläisten hankkiminen. Kolmen parin suomalainen osapuoli haluaisi jälkeläisiä, mutta turkkilainen osapuoli on haluton saamaan jälkeläisiä. Ongelma vaikuttaa parien keskinäiseen suhteeseen. Toinen parien kokema ongelma-alue on uskonto ja miehen harjoittama uskonnollinen hartaus. Varsinkin suhteen myöhäisemmässä vaiheessa ilmennyt uskonnollisuus aiheuttaa vaimoissa vihamielisyyttä. Suomalaisnaiset eivät haluaisi miestensä harjoittavan uskonnollista hartautta kotona. Tilanne on kärjistynyt varsinkin yhdellä tutkimusparilla niin, että se uhkaa jopa avioliiton onnistumista. Kolmas ongelma-alue tutkimusaineiston mukaan on miehen laajennettu perhe käsite ja jatkuva taloudellinen apu Turkissa oleville perheenjäsenille.

4.3.1 Jälkeläisten hankinta ongelmana

Suomalais-turkkilaisten seka-avioliittojen suurin ongelma on tutkimusaineiston mukaan jälkeläisten hankinta. Tämä ei suoraan liity parien väliseen viestintään, mutta ongelmana se on noussut ylitse muiden.

Ongelman ratkaisua ei helpota se, että miehet ovat haluttomia saamaan lapsia. Naiset yrittävät kaikesta huolimatta hankkia jälkeläisen keinolla millä hyvänsä kun taas miehet tuntuvat vastahakoisilta. Aviopuolisoiden välillä lapsiongelma on jopa kärjistynyt niin paljon, että vaimo ei käytä ehkäisypillereitä tullakseen raskaaksi ja mies joutuu teeskentelemään laukeamista ja menee kylpyhuoneeseen laukeamaan. Molemmat tutkimushenkilöt kertoivat tästä haastattelussa. Tämän kaltaisissa avioliitoissa on ongelmaa riippumatta kulttuurista.

Irmeli ilmaisee ongelman seuraavalla tavalla:

"Meillä on jatkuvasti ongelmia, ensinnäkin siitä asti kun meidän poika kuoli kaksi vuotta sitten synnytyksessä ennenaikaisen kohdun irtoamisen vuoksi mä oon halunnut toista lasta. Abdullah ei halua, enkä ymmärrä miksi se ei halua."(Irmeli)

Jälkeläisten saannin kohdalla Päivillä, Tiinalla, Liisalla ja Irmelillä on jatkuva ongelma. Kaikki neljä naista haluaisivat saada lapsen, mutta miehet ovat vastahakoisia hankkimaan jälkeläisiä. Kahdella naisista ikää on jo sen verran, että lasten saanti on vaikeata ja kahdella on biologinen este. Tiinalla ja Päivillä jälkeläisten hankkiminen on suurin ongelma, niin kuin Tiina kuvaa sen seuraavalla tavalla:

"Lapsensaanti on meidän suurin ongelma tällä hetkellä. Mehmet ei suostu keinohedelmöitykseen. Hän sanoo, että jos Allah olisi antaakseen meille lapsen me oltais jo saatu. Miksi yrittää väkisin." (Tiina)

Päiviä rasittavat jatkuvat keskenmenot, mutta hän ei haluaisi luovuttaa vielä vaikka Mustafa ei haluaisikaan yrittää uudelleen:

"Ja nyt minulla oli jo kolmas keskenmeno, eikä Mustafa halua yrittää uudelleen mutta minä niin haluaisin lapsen."(Päivi)

Miesten haastattelutulosten mukaan kukaan heistä ei ollut halukas saamaan lapsia. Tähän haluttomuuteen syyksi he ilmoittivat, että lapsi saattaa aiheuttaa enemmän ongelmia parisuhteelleen. Lisäksi he ilmoittivat etteivät olleet vielä valmiita hankkimaan lapsia kun tulevaisuus Suomessa oli epävarma. Lisäksi Mustafan ja Abdullahin mielestä lapsesta tulisi liian suomalainen kun se syntyisi Suomessa eikä heillä olisi aikaa olla lapsensa kanssa. Mustafa haluaisi lapsensa olevan muslimi mutta oli varma, että Päivi ei suostuisi siihen. Mustafa myös ilmoitti olevansa salaa iloinen Päivin keskenmenoista. Mehmet taas ilmoitti pelkäävänsä ettei voi kasvattaa lapsestaan sellaisen kuin haluaa. Hän kertoi lisäksi tuttavistaan, joilla oli lapsi mutta jotka eivät voineet luoda kunnan isäsuhteen lapseensa koska lapsi oli päivät pitkät äitinsä kanssa kun isät tekivät kebab-ravintoloissa pitkiä työpäiviä. Lapset puhuivat vain suomea ja isien oli vaikeata luoda kontakti lapseensa puutteellisella suomen kielellään.

Suomalaiset naiset, varsinkin Liisa, haluaisi synnyttää pojan niin kuin hän asian ilmaisee:

"Mä toivoisin vielä synnyttää hänelle pojan, luulen että hän tulisi siitä onnelliseksi. Mä vaan haluaisin antaa hänelle pojan..." (Liisa)

Liisa ei kuitenkaan osannut vastata kysymykseen miksi juuri poika. Hänen mielestään Ayhan tulisi siitä onnelliseksi. Mutta Ayhan puolestaan kertoi olevansa tyytyväinen ilman poikaakin kun heillä oli jo yksi lapsi, pieni tytär.

Tutkimusaineistosta ei täysin selvinnyt mistä naisten suunnaton halu synnyttää lapsi johtuu. Ehkä heidän ensisijainen syyensä solmia avioliitto johtui halusta saada lapsi tai ehkä he tunsivat, että vaimon ja äidin rooli on synnyttää lapsi. Tai heidän alitajunnassaan on luterilainen avioliittokäsitys, avioliiton tarkoitus on jatkaa sukua (Huotari, 1990). Tai syy voi olla siinä, että sekä Tiina että Irmeli eivät ole uraputkessa ja lapsen synnyttäminen on ainoa vaihtoehto. Päivi mainitsi haastattelussa avioliittonsa syyksi jälkeläisen hankkimisen. Lisäksi naiset näyttävät toivovan miehensä sitoutuvan enemmän avioliittoon yhteisen lapsen syntymisen myötä.

4.3.2 Uskonto ongelman aiheuttajana

Toinen suuren ongelman aiheuttaja parien välillä näyttäisi olevan uskonto. Päivin ja Mustafan kohdalla uskonnon harjoittaminen on noussut suureksi ongelmaksi ja uhkaa jopa liiton onnistumisen. Toiset tutkimusparit ovat löytäneet omat ratkaisunsa, vaikka suhteen alussa heilläkin oli ollut vastaavanlaisia ongelmia. Päivin ja Mustafan kohdalla tilanne näyttää olevan kriittinen. Mustafan suhteen myöhemmässä vaiheessa alkanut uskonnollisuus aiheuttaa ongelman.

Parit kokevat tulleen petetyksi kun suhteen toinen osapuoli alkaakin käyttäytyä eri tavalla kuin alussa. Ainakin Päivi on sitä mieltä:

”Suhteemme alussa Mustafa oli mukava ja ihana, ei valittanut mistään ja teki asiat niin kuin minä sanoin. Mutta sitten se tapasi jonkun toisen turkkilaisen miehen, jota mä en tuntenut ja se oli ruvennut kertomaan Mustafalle islamista. Mustafa ei ollut aikaisemmin kiinnostunut islamista. Mutta sitten vähitellen hän muuttui, ei enää syönyt sitä ruokaa mitä mä valmistin kotona. Se valmisti oman ruokansa itse, leipoi kotona. Rupes rukoilemaan, ja siitä mä en pitänyt yhtään. Hänestä vain tuli uppiniskainen eikä halunnut olla niin kuin mä halusin sen olevan. Hän halusi ripustaa koraaninlauseita seinälle ja se raivostutti minua.”(Päivi)

Mehmet ja Tiina ovat löytäneet oman ratkaisunsa niin, että Tiina on kääntynyt muslimiksi. Heilläkin oli ollut vaikeuksia suhteen alussa niin kuin Tiina kuvaa tilanteen seuraavalla tavalla:

"Meillä oli alussa ongelmia ruoan suhteen, kun Mehmet ei voinut kaikkea syödä. Nyt me emme kumpikaan syö sianlihaa ja tiettyjä tuotteita. Sitten minulla oli vielä se ongelma kun ei saanut meikata muslimiksi kääntymisen jälkeen ja sitten vielä huivin käyttö tuotti ongelmia mutta nyt olen tottunut siihen.....Mä yritän mahdollisimman paljon välttää erimielisyyksiä ja riitoja. Yritän tehdä niin kuin Mehmet sanoo, jotta ei syntyisi riitoja."(Tiina)

Irmeli ja Abdullah ovat myös löytäneet oman ratkaisunsa. Irmeli tukee Abdullahin uskonnonharjoitusta seuraavasta syystä:

"Abdullah on kiltti silloin kun se rukoilee viisi kertaa päivässä. Silloin se ei juo eikä oo vihainen kotona."(Irmeli)

4.3.3. Perhekäsityksen erilaisuus

Kolmas ongelma-alue parien välillä oli perhekäsityksen erilaisuus. Parit käsittävät perhettä eri tavalla kulttuuristaan johtuen. Miehille perhe merkitsi laajennettua perhettä, johon kuuluivat vanhemmat, isovanhemmat, enot, sedät ja serkut. Naisille perhe merkitsi ydinperhettä, johon kuuluivat mies, vaimo ja lapset. Miesten jatkuva huolehtiminen laajennetusta perheestään aiheutti parien välillä ongelmia. Miehen kotimaahansa lähettämä taloudellinen apu ei ollut vaimojen mieleen. Vaimot olisivat halunneet keskittyä ydinperheen hyvinvointiin ja käyttää varansa ydinperheen taloudelliseen hyvinvointiin. Miehet taas pitivät laajennetun perheen taloudellisen aseman turvaamista ensisijaisena tehtävänä.

Raha ja rahan käyttöön liittyvät ongelmat korostuivat suomalais-turkkilaisissa seka-avioliitoissa. Perhe ja sukulaiset olivat ongelmana varsinkin kun oli kyse rahasta.

Viidestä turkkilaisesta miehestä neljä lähetti vieläkin rahaa kotimaassaan olevalle laajennetulle perheelleen. Tiina ilmaisee ongelman seuraavalla tavalla:

"... Sitten meillä on tietysti rahaongelmia kun hän (Mehmet) joutuu jatkuvasti lähettämään rahaa kotiinsa Turkkiin."(Tiina)

Gitte sanoo samasta asiasta seuraavaa:

"En ymmärrä miksi Meten pitää vieläkin huolehtia taloudellisesti koko suvustaan. Niille rahoille, joita hän lähettää suvulleen olisi käyttöä täällä kotonakin."(Gitte)

Liisa taas sanoo:

"Hän tekee niin paljon työtä...Hän haluaa meidän parasta ja yrittää ansaita rahaa vaikka joutuukin lähettämään osan vanhemmilleen kotikyläänsä..."(Liisa)

Tiina on myös samaa mieltä asiasta:

"...Sitten meillä on tietysti rahaongelmia kun hän joutuu jatkuvasti lähettämään rahaa kotiinsa Turkkiin." (Tiina)

Miesten mielestä rahan lähettäminen kotikylään näyttää olevan luonnollinen asia eivätkä he näytä ymmärtävän vaimojensa käytöstä.

Abdullah sanoo samasta asiasta seuraavaa:

"Me väittelemme rahaan ja lapsiin liittyvissä asioissa. Irmeli on vihainen minun entiselle vaimolleni ja hän ei myöskään ymmärrä miksi minun pitää lähettää rahaa vanhemmilleni kotikylään."(Abdullah)

4.3.4 Muita ongelman aiheuttajia

Lisäksi parit kokevat, että heillä on ongelmia ruokatottumusten, rooliodotusten, hygienian ja seksin kohdalla.

Tutkimuspareilla on myös ongelmia ruoka ja juomakulttuurin kanssa. Kaikki parit paitsi Mustafa ja Päivi ovat löytäneet oman ratkaisunsa ongelmaan. Tiina on sopeutunut Mehmetin ruokavalioon osaksi siksi, että molemmat seuraavat islamin ruokamääräyksiä. Muut ovat löytäneet oman kompromissinsa suomalaisen ja turkkilaisen ruoka- ja juomakulttuurin välillä. Mustafan ja Päivin ongelmat näyttävät jatkuvan. Ehkä siksi että uskonnon määräysten noudattaminen on eri asia kuin oman ruokakulttuurin noudattaminen. Uskonnon määräys on ehdoton ja siinä on kyse muusta kuin vain tottumuksesta. Päivin järkkymättömyys näyttää kärjistävän ongelmaa entisestään.

Lisäksi pareilla oli erilainen käsitys vaimon ja miehen rooleista. Erilaisista rooliodotuksista johtuen parien välille ilmeni ongelmia. Turkkilaiset halusivat vaimojensa käyttäytyvän turkkilaisen vaimon tapaan, mikä oli mahdotonta. Vastaavasti suomalaisnaiset halusivat miesten käyttäytyvän suomalaisen miehen tavoin. Heidän mielestään miehenkin piti osallistua talouden hoitoon ja lasten hoitoon. Miehillä tämä oli vaikeata. Neljä miestä viidestä on kotoisin Turkin maaseudulta. Heillä oli täysin erilaiset käsitykset vaimon ja miehen roolista.

Seksin kohdalla tutkimusparit eivät ilmoittaneet muita ongelmia kuin sukupuolielinten ympäristön karvojen ajelua ja alapesun suorittamista vaikkakaan ne eivät ehkä liity suoraan seksiongelmiin vaan pikemminkin hygieniaan. Mutta se näytti haittaavan ongelmatonta sukupuolielämän jatkumisen kaikilla pareilla paitsi Mehmetillä ja Tiinalla. Mustafa kertoo ongelmasta avoimesti seuraavalla tavalla:

”...karvoitus ja koko päivän pesemättömänä ollut paikka (alapää) saa minut voimaan pahoin.” (Mustafa)

Kolmella parilla viidestä oli samanlainen ongelma. Miesten mielestä se liittyi uskontoon. Olen kuitenkin luokitellut sitä hygieniaan ja seksiin kuuluvaksi, koska omasta mielestäni se ei välttämättä kuulu uskontoon. Turkkilaisessa kulttuurissa monet määräykset tulevat silti uskonnosta. Joka tapauksessa tutkimuspareilla oli ongelmana intiimialueiden karvoitus.

Esimerkiksi Päivillä ja Mustafalla, Liisalla ja Ayhanilla, Metellä ja Gitellä oli yllättävän samanlainen käytännön ongelma, joka liittyi miesten mielestä uskontoon. Mustafa oli alkanut ajaa karvoja sukupuolielintensä ympäriltä ja se ärsytti valtavasti Päiviä. Mete ja Ayhan puolestaan olivat pyytäneet vaimojaan ajamaan karvansa sukupuolielintensä ympäriltä väittäen sen olevan heidän uskontonsa määräys ja suorittamaan alapesua. Vaimot olivat olleet kauhuissaan ja molemmat olivat soittaneet Islam-yhdistyksen sihteerille kysyäkseen asiasta. Myöntävän vastauksen saatuaankin he olivat järkyttyneitä.

Tutkimushenkilöillä on myös erilaiset käsitykset elämänarvoista. Miehillä on keskeistä tietyn taloudellisen aseman saavuttaminen ja lisäksi omien poliittisten päämäärien toteuttaminen. Naisille taas hyvä avioliitto, uskollisuus, perhe ja lapset ovat keskeisiä arvoja.

Turkkilaismiesten mielestä suuren yhteisen ongelman aiheuttaja oli myös naisten etnosentrismi. Jatkuva oman kansansa ja kulttuurinsa paremmuuden korostaminen aiheutti miesten mielestä ongelmia parisuhteeseen. Etnosentrismi ilmeni miesten kertoman mukaan naisten jatkuvana muistutuksena: ”Me olemme suomalaisia”, ”me suomalaiset teemme näin..”, ” Minä olen suomalainen..”, ”Suomalaiset osaavat sen paremmin..”, tai ”Eihän Turkissa osata mitään”, ”turkkilaisethan ovat ihan hulluja”, ”Maassa maan tavalla”. Naisten tapa asettaa omaa etnisyyttään parempaan asemaan ja miehen etnisyyden alentaminen häiritsi miehiä.

4.4 Suomalais-turkkilaisten avioliittojen viestintäongelmat

Suomalais-turkkilaisten avioliittojen suurimmat viestintäongelmat johtuivat yhteisen viestintäkielen puuttumisesta. Viestintäongelmia aiheutti se, että tutkimusparit joutuivat käyttämään kolmatta kieltä viestiäkseen toistensa kanssa.

Naisten ja miesten viestintätyyliissä näyttää olevan huomattava ero. Viestintätyyliin vaikuttaa myös kielitaito. Suomen kielen huono sanavarasto näyttää tekevän miehestä aggressiivisen ja kärsimättömän viestijän, joka ei pysty ilmaisemaan itseään hyvin. Kun mies ei pysty viestimään haluamallaan tavalla, avuksi otetaan joskus muita keinoja. Tutkimushenkilöt, sekä naiset että miehet väittävät kumppaninsa olevan kärsimätön ja aggressiivinen viestijä. Tutkijana minun käsitykseni taas on se, että tilanne johtuu vain vaikeudesta ilmaista itseään ja ajatukset virtaavat nopeammin kuin niitä pystyy ilmaisemaan ja sanat tuntuvat loppuvan kesken. Lopputulos näyttää olevan useimmissa tapauksissa vain pelkkää käsittämätöntä sekasotkua, josta kumpikaan osapuoli ei saa mitään selvää.

Tutkimushenkilöistä Mete ja Gitte sekä Ayhan ja Liisa puhuvat suomea keskenään koska kukaan heistä ei puhu muuta vierasta kieltä. Tiina ja Mehmet puhuvat vain englantia, Abdullah ja Irmeli puhuvat keskenään enimmäkseen saksaa mutta suomea ja turkkiakin käytetään, vaikka molemmille vahvin kieli oman äidinkielen jälkeen on saksa. Päivi ja Mustafa käyttävät enimmäkseen englantia ja joskus suomea. Päivin mielestä heidän viestintäongelmansa johtuu Mustafan puutteellisesta kielentaidoista:

”Viestintähän on tosi tärkeätä avioliitossa. Mutta kun Mustafa ei osaa kunnolla englantia, eikä suomea ei mun viesti mee aina sen päähän. Nyt me kyllä puhutaan enimmäkseen suomea mutta tuntuu, että paljon jää sanomatta. Mä joudun puhumaan sille joskus kuin

pikkulapselle, jotta se ymmärtäisi. Mustafa onkin kuin pikkulapsi, ei se kaikkia asioita ymmärrä, reppana.”(Päivi)

Irmelin mielestä Abdullahin ja hänen viestintäongelmansa johtuvat myös puutteellisesta kielentaidosta.

”Vaikka me molemmat puhutaan saksaa hyvin, niin kyllä se viestintä joskus töppää. Vaikka mä tunnen Abdullahin niin hyvin en aina ymmärrä häntä. Varsinkin kun se joskus humalassa puhuu kaikenlaista, en minä ymmärrä häntä. Se suututtaa joskus häntä. Hänellä tuntuu olevan myös niin paljon murheita.”(Irmeli)

Abdullahkin on tiedostanut ongelman ja hänen mielestään Irmelin suomalaisuus on esteenä viestinnän toimimiselle. Abdullah ajattelee, että turkkilainen nainen ymmärtäisi häntä paremmin.

”Ihmiset tulevat toimeen keskenään puhumalla, eikö niin. Keskusteleminen ja toisen ymmärtäminen on erittäin tärkeitä mutta kun meillä on erilaiset kulttuurit useimmiten meidän on mahdotonta ymmärtää toisiamme ja me tulkitsemme asiat eri tavalla. Hänkin osaa turkkia mutta ei kunnolla. Jos hän puhuisi turkkia kunnolla meidän olisi paljon helpompi puhua keskenämme ja ymmärtää toisiamme. Tietysti hän ei voi ymmärtää minua samalla tavalla kuin turkkilainen nainen ymmärtäisi ja rakastaisi.”(Abdullah)

Kaikki tutkimushenkilöt ilmoittivat puhuvansa samaa kulttuuria edustavan ja heidän kanssaan samaa äidinkieltä puhuvan henkilön kanssa täysin eri tavalla kuin kumppaninsa kanssa. Kaikkien tutkimushenkilöiden mielestä oli paljon helpompaa puhua henkilölle, jolla on sama kieli ja sama kulttuuritausta. Silloin viestintä oli vilkkaampaa ja vapautuneempaa. Suomalaisilla naisilla kaikilla oli vielä vahvat siteet omiin perheisiinsä, useimmiten vanhempiansa. Suomalaisnaiset ilmoittivat, että juttutuokio suomalaisen naisystävän (joka on myös useimmiten naimisissa turkkilaisen miehen kanssa) tai omien vanhempien kanssa oli kuin terapiaa. Turkkilaismiehet kokivat myös omia jutteluhetkiään turkkilaisen miesystävän kanssa samanlaisiksi. He ilmoittivat etteivät jaksaisi, jos eivät pääsisi aamun

pikkutunneille asti puhumaan turkkia ja Turkin tilanteesta muiden turkkilaisten kanssa.

Haastattelutulosten mukaan kun parit kohtaavat konfliktin jota on mahdotonta ratkaista, he kysyvät neuvoja kolmannelta osapuolelta. Tämä on tietysti ymmärrettävää kun pareilla ei ole yhteistä kieltä, asioiden selitys on mutkikkaampaa ja silloin pyydetään avuksi kolmas osapuoli, joka osaa molempia kieliä ja tuntee molemmat kulttuurit, avuksi ratkaisemaan tilanteen. Ehkä se, miksi aviopuolisot eivät keskustele abstrakteista käsitteistä, arvomaailmastaan ja ideologiastaan johtuu myös puutteellisesta kommunikointikielestä. Kun käytössä on rajoitetun määrän sanoja, ilmaisukin jää rajoitetuksi ja monimutkaisia asioita ei osata selittää. Silloin panostetaan vain käytännön asioihin, konkreettisiin asioihin. Seuraavassa on esimerkki siitä, miten Liisa yrittää ratkaista viestintäongelmiaan. Kolmannen osapuolen käyttäminen aviopuolison kanssa syntyneen viestintäongelman ratkaisemiseksi on kieltämättä hankala, aikavievä ja turhauttavaa.

”En minä aina ymmärrä häntä oikein ja meillä on jatkuvasti väärinkäsityksiä. Jos kaksin ei saada asiat hoidettua hän pyytää Abdullahin tulkiksi ja minä pyydän Irmeliltä apua. Sitten mä soitan Islam seurakunnalle Helsinkiin ja kysyn sen sihteeriltä neuvoja. Sieltä saan aika hyviä neuvoja aina.”(Liisa)

Parit ilmoittivat, että yrittävät keskustella asioista kieliongelmistaan huolimatta. Naiset kuitenkin olivat sitä mieltä, etteivät miehet ole halukkaita puhumaan kaikista asioista. Miehet taas puolestaan sanoivat saman naisista. Abdullah kertoi, että Irmeli oli kieltänyt häntä puhumasta entisestä vaimostaan ja pojastaan, jotka olivat Turkissa. Varsinkin pojasta puhuminen sai Abdullahin mukaan Irmelin erittäin vihaiseksi. Mustafan mukaan Päivi oli kieltänyt häntä puhumasta Islamin uskosta kotona. Hän sai harjoittaa uskontoaan niin kauan kuin ei puhunut siitä Päiville. Päivi oli myös kieltänyt Mustafan tapaamasta tai kutsumasta turkkilaisia ystäviään kotiin jos he puhuisivat uskonnosta.

Kiellettyjen puheenaiheiden ulkopuolella parit kertoivat keskustelewansa kaikenlaisista asioista, esimerkiksi jokapäiväisistä arkisista asioista. Tiina ja Mehmet keskustelivat myös paljon uskonnosta.

Parit ilmoittivat puhuvansa myös jonkun verran tulevaisuudesta, vaikka miehet olivat haluttomia puhumaan siitä.

4.4.1 Ei-verbaalinen viestintä ongelman aiheuttajana

Kulttuurieroistaan johtuen parien välinen ei-verbaalinen viestintä oli erilainen. Parit ilmoittivat etteivät välttämättä tiedostaneet ei-verbaalisen viestinnän olemassaoloa ja tärkeyttä. Puhuttuaan tästä tutkimuksesta tutkijan kanssa ja alettuaan kiinnittää huomiota kumppaninsa käyttäytymiseen parit olivat huomanneet ei-verbaalisen viestinnän tärkeyttä. Lisäksi pareilla oli väärinkäsityksiä joissakin kumppaninsa käytökseen liittyvissä asioista, mutta he eivät olleet tiedostaneet sen syytä.

Katsekontaktin luomiseen ja kosketukseen liittyvissä asioissa suomalaisnaiset ilmoittivat kokeneensa monia ongelmia. Heidän kertomansa ongelmat liittyivät miehen turkkilaisten tuttavien käytökseen tai naisten omiin väärin tulkintoihin miehen kotikylässä käydessä. Varsinkin Turkissa ja miehen kotikylässä miehet olivat varoittaneet naisia katsomasta vieraita miehiä silmiin, kättelemästä ja hymyilemästä liikaa.

Miehet taas olivat kokeneet ongelmia naisen vanhempien luona käydessään. Mustafan kertoman mukaan apen totinen ilme ja silloin tällöin kuuluva epämääräinen ääntely oli saanut hänet epäluuloiseksi ja hän oli ollut varma, että hänen appensa vihaa häntä. Mustafan mielestä hänen ensitapaamisensa appensa ja anoppinsa kanssa oli ollut hänen elämänsä vaikein ja kiusallisin kokemus. Lisäksi hänen

appensa ei ollut katsonut häntä suoraan silmiin kuin vain muutaman kerran. Päivin mielestä tapaaminen oli sujunut erittäin positiivisissa merkeissä ja hän oli ollut tyytyväinen tilanteeseen. Muiden suomalaisten tuttavien myötä Mustafa oli oppinut huomaamaan, että useimmat suomalaiset ovat totisen näköisiä ja puhuvat harvoin.

Ei-verbaalisen otsikon alle mahtuu myös reviirin käsite ja yksityisyys, intimitteetti. Kaikkien turkkilaisten miesten mielestä saunominen ja alastomuus olivat vieläkin asioita, joita he eivät voineet hyväksyä. Oman perheen kesken he suostuivat saunomaan, mutta muiden suomalaisten kanssa sekä sekasauna että miesten kesken saunominen alasti tuotti heille vaikeuksia.

5. TULOSTEN TARKASTELO JA POHDINTA

Tässä osiossa tarkastellaan tuloksia ja pohditaan syitä tutkimuksessa saatuihin tuloksiin. Pohdinnassa on käytetty kulttuurienväliseen viestintään liittyvää kirjallisuutta ja lisäksi kahden maan erilainen kulttuuri on otettu huomioon.

5.1 Avioliittoon johtavat tekijät suomalaisittain ja turkkilaisittain

Kulttuuritaustastaan johtuen ihmisillä on erilaisia käsityksiä asioista, niin myös avioliitosta. Vaikka avioliiton käsite onkin yleismaailmallista, yksilöillä ja kulttuureilla on siitä erilainen käsitys. Joissakin kulttuureissa avioliitto on vain paperin allekirjoittamista verohelpotuksen saamiseksi ja toisissa se on taas elinikäinen sitoumus, josta ei ole enää takaisin paluuta.

Suomalaisnaisilla ja turkkilaismiehillä on melko erilaiset käsitykset avioliitosta ja parisuhteesta. Täytyy pitää mielessä, että tässä

tutkimuksessa mukana olleet parit eivät välttämättä edusta kulttuurinsa enemmistöä. Tutkimushenkilöiden käsitykset avioliitosta ja avioliiton solmimisperusteet poikkeavat yleisestä käsityksestä.

Suomalais-turkkilaisissa avioliitoissa sekä naisten että miesten kohdalla avioliitto näytti olevan senhetkisen elämäntilanteen pakottama päätös. Molemmilla osapuolilla näyttää olevan omat syynsä ja motiivinsa solmia avioliitto. Kinnusen (1975) mukaan avioliiton kannalta avioliiton solmimisen motiivit ovat merkittäviä. Tutkimushenkilöillä oli omat erilliset motiivinsa solmia avioliitto juuri sen kumppanin kanssa. Molemmat tahot yrittävät toteuttaa parisuhteelle ja avioliitolle asettamansa tavoitteet omalla tavallaan. Esimerkiksi Mustafan motiivi solmia avioliitto suomalaisnaisen kanssa on avoin ja selkeä niin kuin seuraavassa ilmenee:

”Olin sekaantunut opiskeluaikoina poliittisiin tapahtumiin, minun täytyi löytää keino päästä ulkomaille muuten joutuisin oikeuden eteen ja vankilaan. Ennen Päiviä olin yrittänyt iskeä monia muita eurooppalaisia naisia, huonolla menestyksellä. Päivi vaikutti kypsältä ja olihan hänellä jo ikääkin kertynyt joten ajattelin, että jos saisin hänet kerran sänkyyn asia olisi selvä.” (Mustafa)

Samalla tavalla Ayhanin motiivi on selvä. Turkkilaismiehillä näyttää olevan aina selvä tavoite solmiessaan avioliiton suomalaisnaisen kanssa. He vain näyttävät käyttävän kaikkia keinoja saavuttaakseen päämääräänsä. Avioliitto näyttää olevan heille molemminpuolinen sopimus, jossa molemmilla osapuolilla on oma tavoitteensa. (On tietysti eri asia saavutetaanko molempien tavoitteet ja miten). Ayhankin on käyttänyt selvästi avioliittoa keinona jäädä Suomeen niin kuin hän antaa itsekin ymmärtää:

”Minä tulin tänne pakolaisena, mutta hakemustani ei hyväksytty ja minun täytyi palata takaisin Turkkiin. Eräänä iltana tuttavani esittelivät minut hänelle baarissa. Vietimme sen yön yhdessä ja menimme sitten naimisiin. Todellisuudessa Liisa pelasti minut, siis naimalla minua. Kiitoksia sille naiselle”. (Ayhan)

Tutkimushenkilöt olivat tietoisia erilaisista motiiveistaan solmia avioliitto juuri sen henkilön kanssa jonka kanssa ovat nyt naimisissa. Turkkilaisten miesten motiivit näyttävät olevan melko realistiset, keino päästä pois omasta kotimaastaan tai keino jäädä Suomeen.

Suomalaisnaisten perimmäiset motiivit ovat realistisia, vaikka suhde luodaankin erittäin nopeasti. Naisten perimmäiset syyt suhteen luomiselle näyttäisivät olevan joko korkea ikä ja halu saada jälkeläisiä tai halu vakiintua. Lisäksi kaikilla tutkimuksessa mukana olleilla naisilla oli takanaan pitkä suhde suomalaisen miehen kanssa. Naiset eivät halunneet solmia uutta suhdetta suomalaisen kanssa.

Suomalaisnaisten ja turkkilaismiesten välinen suhde luodaan kevyin perustein ja suhteen alussa kumppanin ulkonäkö näyttelee suurta roolia, ainakin naisten päätöksissä solmia suhde juuri sen kumppanin kanssa. Toisin sanoen nk. lomaromanssi muuttuu vakituiseksi suhteeksi. Päätökset tehdään nopeasti ja ilman minkäänlaista tutustumisajanjaksoa. Esimerkiksi Päiville on riittänyt Mustafan ulkonäkö suhteen luomiselle:

"Mustafa oli jotenkin erilainen muihin verrattuna kun se oli pitempi kuin muut hotellin pojat ja paljon kohteliaampi."(Päivi)

Samalla tavalla Liisa on mieltynyt Ayhanin ulkonäköön ja nuoreen ikään:

"Silloin kun tavattiin Ayhan oli niin nuori ja viattoman tuntuinen. Hän oli aika surullinen ja mä taisin rakastua häneen jo siltä istumalta. Hän oli komea ja tumma."(Liisa)

Kieltämättä kaikki naiset ovat kiintyneet miehen nuoreen olemukseen ja komeaan ulkonäköön. Tiinan motiivi valita Mehmet kumppanikseen johtuu myös Mehmetin iästä ja ulkonäöstä.

"Mehmet oli niin hyvännäköinen ja nuori" (Tiina)

Kun käymme läpi turkkilaismiesten syitä solmia avioliitto suomalaisen naisen kanssa, syy näyttää olevan paremman elinolosuhteen tavoittelu ja puolison kotimaan kansalaisuus tai oleskelulupa sinne. En haluaisi esittää stereotyyppistä selitystä turkkilaismiesten syihin solmia seka-avioliitto vaan tarkastella todellisia syitä objektiivisesti. Aineiston tarkempi tarkastelu osoittaa, että miehet ovat kapinoineet omaa yhteiskuntaansa ja kulttuuriaan vastaan ja taustalla saattaa olla myös poliittinen tai uskonnollinenkin syy koska osa oli tullut Suomeen turvapaikanhakijana. Silti näkyvä syy on halu jäädä asumaan Suomeen.

Naisista Päivin ja Irmelin päätös solmia avioliitto turkkilaisen miehen kanssa näyttää syntyneen romanttiselta pohjalta, lisäksi miehen erilaisuus on kiinnostanut heitä. Kun tarkastelemme Päiviä kokonaisvaltaisesti koko tutkimuksen kannalta, on selvää, että hän on solminut liiton Mustafan kanssa synnyttääkseen lapsen. Kieltämättä kaikenlaisen suhteen alku alkaa usein romanttiselta pohjalta, samoin Päivin:

"Me oltiin sen viimeisen viikon sitten yhdessä siellä Marmariksessa ja kai mä jotenkin myös rakastuin kun hän oli niin mukava."(Päivi)

Irmelin päätös solmia suhde turkkilaismiehen kanssa on syntynyt loogisella tavalla. Hän on pettynyt suomalaismieheen ja juuri eronnut suomalaisesta aviomiehestään. Turkkilaisen Abdullahin ulkonäkö ja käytös ovat auttaneet Irmeliä päätöksessään niin kuin hän itse kuvaa tilannetta seuraavassa:

"Hän oli jotenkin niin erilainen kuin saksalaiset ja suomalaiset miehet ja mä olin juuri eronnut suomalaisesta miehestäni. Abdullah oli silloin mun mielestä tosi seksikäs... Rakastuin häneen ja meillä meni ihan mukavasti joten miksei mentäisi naimisiin mä ajattelin." (Irmeli)

Päätös avioliitosta syntyy nopeasti ja kumpikaan osapuoli ei tunne toista tarpeeksi hyvin ja monissa tapauksissa pareilla ei ole edes

yhteistä viestintäkieltä. Pareilla ei ehdi muodostua yhteinen päämäärä, yhteinen avioliittokäsitys.

Eri kulttuureissa avioliitto käsitetään eri tavalla. Avioliittokäsite on kulttuurisidonnainen. Nuorten aikuisten avioliittoon aikovien asenteita tutkiessaan Tolkki-Nikkonen (1978) totesi myös, että ihmisillä on erilaiset odotukset avioliitosta.

Suomalaiselle luterilaisen kasvatuksen saaneelle naiselle avioliitto tuntuu olevan pyhä ja kaiken kestävä liitto. Huotarinen (1990) mukaan vihkiminen on koko elämää varten. Niin myös tämän tutkimuksen naiset tuntuvat uskovan. Vaikka päätös avioliitosta syntyy nopeasti ja pikaisin perustein, naiset silti näyttävät haluavan kestävän ja vankan liiton niin kuin Liisa kertoo:

"Mä oon vahvasti kristillisen kasvatuksen saanut ja uskon, että sillä että mä tapasin hänet (Ayhanin) oli Jumalan mielestä jokin tarkoitus. Rakastan häntä (Ayhania) kun Jumalan edessä lupasin."(Liisa)

Avioliittokäsityksissä näyttää olevan vahvasti eroja suomalaisnaisen ja turkkilaismiehen välillä. Tämä saattaa johtua kulttuuriperinnöstä ja kasvatuksesta. Kristinuskon ja Raamatun mukaan avioliitto on pyhä ja jatkuu *"myötä ja vastoinkäymisissä ja kunnes kuolema erottaa"*. Naiset ovat saaneet omien sanojensa mukaan luterilaisen kasvatuksen ja heidän alitajunnassaan näyttää olevan ihanne pyhästä ja kestävästä liitosta, johon molemmat osapuolet sitoutuvat vahvasti. Lapsen hankkimisen suhteen naisilla näyttää olevan perinteinen ja vanhanaikainen käsitys: lapsen täytyy syntyä avioliitossa ja sen täytyy olla poika.

Naisten käsitys avioliitosta ja avioliiton tavoite tuntuu olevan ristiriidassa heidän käytöksensä kanssa ennen liiton solmimista. Avioliitosta puhuttaessa yleensä korostetaan sitä, kuinka paljon kumppanit tuntevat toisensa ja kuinka hyvin he tulevat toimeen keskenään. Mutta suomalaisnaisten päätös solmia avioliitto turkkilaisen kanssa, johon he ovat vasta äskettäin tutustuneet tuntuu ristiriitaiselta. Lisäksi turkkilainen edustaa vierasta kulttuuria. Naisten

käytöksen perusteella voitaneen väittää, että hekään eivät halua solmia perinteistä avioliittoa perinteisinä tavoitteinaan. Naisillakin näyttää olevan omat tavoitteensa ja päämääränsä avioliiton solmimiselle juuri turkkilaisen kanssa. Voidaan sanoa, että naiset edustavat myös oman kulttuurinsa marginaaleja siinä missä turkkilaismiehetkin. Ehkä he haluavat vain miehen, joka voi täydentää heidän haaveensa täydellisestä ydinperheestä, Gitte ainakin näyttää ajattelevan niin:

"Mulla on työtä ja rahaa, sukuni on rikas. Ainoa mitä minulta puuttui oli aviomies ja lapsi. Nyt minulla on niitä ja aion pitää niistä kiinni kynsin ja hampain. Haluan olla täydellinen perhe."(Gitte)

Myös Päivin avioliitollaan asettamat tavoitteet tuntuvat ristiriitaisilta kun otetaan huomioon kuinka nopeasti ja millä tavalla hän on päättänyt solmia avioliiton:

"Että me ollaan yhtä kunnes kuolema erottaa meidät. Että Mustafa on aina minun kanssani eikä petä tai jätä minua vaan tehdään asiat niin kuin ollaan sovittu."(Päivi)

Varsinkin Gitellä ja Päivillä näyttää olevan selvä käsitys avioliitosta. Se on täydellinen ydinperhe, jossa asiat tehdään niin kuin nainen on haaveillut ja kaikki toimii nukkekotiasetelman mukaisesti. Ainoa puuttuva elementti, "mies", on saatu ja kaiken pitäisi olla hyvin. Naiset eivät kuitenkaan näytä tiedostavan, että miehillä on saattanut olla aivan erilaiset käsitykset avioliitosta ja että he eivät välttämättä sovi suomalaiseen nukkekotiasetelmaan.

Turkkilaisten miesten käsitys avioliitosta poikkeaa naisten käsityksistä. Turkki on kollektiivinen ja polykroninen kulttuuri (Hofstede,1992). Islaminuskolla on myös vahvat juuret ja suuri vaikutus kulttuuriin. Islaminuskossa avioliittoa ei käsitetä samalla tavalla pyhäksi kuin kristinuskossa. Avioliittoa ei solmita Jumalan edessä, vaan se on pikemminkin yhteiskunnallinen ja maallinen instituutio, joka solmitaan käytännön syistä ja yhteiskunnan toimivuuden kannalta. Yhteiskunta hyväksyy helpommin naimisissa

olevan miehen kuin poikamiehen. Naisen ja miehen välinen sukupuolisuhte on silloin myös yhteiskunnan siunaama.

Suomalainen kulttuuri taas ei velvoita solmimaan avioliittoa. Avoliitot ja muut nk. "esiaviolliset" suhteet ovat sallittuja suomalaisessa kulttuurissa ja suomalaisessa yhteiskunnassa. Jälkeläisten synnyttäminen ei velvoita solmimaan avioliittoa. Suomalaisnaisten halu solmia avioliitto ja synnyttää lapsi avioliitossa näyttää edustavan heidän henkilökohtaisia mieltymyksiään. Suomalaisessa kulttuurissakin avioliittoa arvostetaan mutta se ei ole velvoite niin kuin turkkilaisessa kulttuurissa. Suomalaisnaiset näyttävät edustavan vapaamielistä naistyyppiä ennen liiton solmimista mutta heti liiton virallistamisen jälkeen heidän ajatustapansa näyttää muuttuvan konservatiiviseksi. He haluavat perinteisen perheen perinteisine aviomiehineen. Turkkilaismiehet eivät vain näytä sopivan siihen muottiin.

Onnellisuus ja tyytyväisyys parisuhteeseen on alhainen, jos liitto on solmittu väliaikaiseksi liitoksi. Tolkki-Nikkonen (1990) kertoo opiskelijatutkimuksesta vuodelta 1985, jossa hän oli pyytänyt sosiologian opiskelijoita vastaamaan kyselylomakkeeseen, jossa kysyttiin parisuhteeseen liittyviä asioita. Opiskelijoiden piti vastata kysymyksiin tietäen, että solmisivat väliaikaisen suhteen. Hänen tuloksensa olivat seuraavanlaiset: suhteen alussa oli seikkailumieltä ja pako arkielämästä, sitten kuvaan astuivat pelko tulevaisuudesta koska yhteistä tulevaisuutta ei oltu suunniteltu, lisäksi elettiin päivä kerrallaan, ei tehty suunnitelmia eikä uhrauduttu yhteisen päämäärän vuoksi, suhdetta ei otettu vakavasti ja sitä leimasi epävarmuus ja välinpitämättömyys.

Suomalais-turkkilaisten seka-avioliittojen osapuolten kokemukset avioliittonsa onnellisuudesta ovat osaksi samansuuntaiset Tolkki-Nikkosen opiskelijatutkimuksen kanssa. Myös näitä avioliittoja leimaa väliaikaisuus ja välinpitämättömyys.

Kuitenkaan suomalais-turkkilaiset seka-avioliitot eivät ole kirjaimellisesti solmittu väliaikaiseksi. Ne täyttävät kaikki avioliitoille

asetetut kriteerit. Avioliiton osapuolet varmasti myös uskovat, että heidän liittonsa on samanlainen kuin kenen tahansa liitto. Minun tarkoitukseni on yrittää selvittää turkkilaismiesten ja suomalaisnaisten erilaista käsitystä avioliitosta ja heidän ongelmiaan eri näkökulmista. Haastattelutulosten mukaan jotkut tutkimushenkilöistä sanoivat avoimesti solmineensa liiton vain väliaikaiseksi. Väitän, että parien ongelmat saattavat johtua juuri tästä väliaikaisuus -käsitteestä. En väitä, että kaikki suomalais-turkkilaiset liitot olisivat solmittu väliaikaisiksi. Tämä on vain yksi näkökulma.

Myös turkkilaisten kollektiivinen ajatustapa, jonka mukaan yhteisön mielipide määrittää yksilön aseman yhteisössä, on tärkeitä. Yhteisön mielipide myös vaikuttaa miehen käsitykseen vaimostaan. Vaimon ikä, ulkonäkö ja ”edustettavuus” ovat tärkeitä yksilön sijoittumisessa yhteisön arvoasteikossa. Turkkilaisessa kulttuurissa viestintä on korkea kontekstista, lisäksi kulttuuri on suuren valtaetäisyyden kulttuuri (Hofstede, 1992). Tämän kaltaisessa kulttuurissa syntyperä, suku ja koulutus ovat tärkeässä asemassa. Hyvin hoidettu koti ja kaunis vaimo ovat status-symboleita. Sama näyttää pätevän myös Suomessa asuville turkkilaisille. Kaikilla viidellä tutkimusparilla vaimon ikä on korkeampi kuin miehen, mikä näyttää myös häiritsevän miehiä. Mete kertoo seuraavassa avoimesti omista tavoitteistaan ja motiiveistaan solmia liitto suomalaisnaisen kanssa:

”Minä tulin tänne ansaitakseni rahaa. Minä olen vielä nuori, enkä voi elää täällä tämän naisen kanssa lopun elämääni. Enkä minä halunnut edes lasta, nainen ja sen äiti olivat suunnitelleet sitä yhdessä saadakseen minua sidottua perheeseen. Heti kun saan Suomen kansalaisuuden muutan toiseen maahan. En voi tuhlata nuoruuttani tässä maassa. Haluan mennä naimisiin nuoren ja kauniin naisen kanssa. Sellaisen kanssa joka sopii minulle. Sellaisen naisen kanssa jota muutkin ihailevat. Kavereiden kesken puhutaan aina vaimojemme iästä, kutsutaan niitä mummoiksi. Minä en halua olla naimisissa lopun ikäni mummon kanssa. Alun alkaenkin menin naimisiin vain oleskeluluvan takia, nyt odotan kansalaisuuspäätöstä. Haluan samalla oppia kieltä paremmin. Nainen kyllä oli tietoinen tästä, eikä hänen olisi pitänyt tehdä tästä ongelmaa mutta näyttää

siltä kuin hän olisi unohtanut kaiken. Ne suunnittelee kaiken äitinsä kanssa. Nyt ne haluaa pakottaa minua ostamaan asunnon.”(Mete)

Aviopuolisoilla on omat päämääränsä ja omat tavoitteensa avioliitolle. Yhteinen suunnittelu ja yhteiset päämäärät puuttuvat.

Avioliiton onnellisuuden ja onnistumisen perusedellytys on se, että pareilla on yhteiset strategiat ja yhteinen päämäärä avioliiton suhteen. (Fitzpatrick & Badsinzi, 1994). Tämä tarkoittaa sitä, että molemmat haluavat avioliitolta samoja asioita. Suomalais-turkkilaisilta seka-avioliitoilta näyttävät puuttuvan yhteiset strategiat ja yhteiset päämäärät. Ehkä juuri tästä syystä yhä useampi suomalais-turkkilainen liitto päättyy eroon.

5.2 Suomalainen nainen vs turkkilainen mies

Kulttuuri on mielen ohjelmointia (Hofsede, 1992). Vaikka tutkimuksen avioparit ovat olleetkin tietoisia kumppaninsa erilaisesta kulttuuritaustastaan, suhteen tietyssä vaiheessa mieli alkaa toimia ohjelmointinsa mukaisesti. Tiedostamattaan parit alkavat odottaa toisiltaan oman kulttuurinsa mukaista käyttäytymistä. Kulttuurien välisen viestinnän näkökulmasta katsottuna ihmisen käytös on kulttuurisidonnainen. Kulttuuri näyttelee suurta roolia myös parisuhteissa ja se synnyttää tietynlaisia odotuksia kumppania kohtaan.

Ongelmattoman ja päätä huimaavan kuherruskuukausivaiheen jälkeen, joka saattaa kestää 18 kuukaudesta kolmeen vuoteen, alkaa asettumisvaihe (Romano, 1997). Asettumisvaiheessa parit odottavat kumppaniltaan oman kulttuurinsa mukaista aviopuolison käytöstä. Rooliodotukset astuvat kuvaan (Romano, 1997).

Turkkilainen patriarkaalisen ja kollektiivisen kulttuurin edustaja odottaa vaimoltaan kulttuuristaan omaksumiaan käytöstapoja, joiden esimerkkinä on usein hänen äitinsä. Naiset taas odottavat

turkkilaismiehiltä suomalaisen aviomiehen käytöstä. Kun aviopuoliso ei käyttäydy odotetulla tavalla syntyy hämmennys ja konflikti tilanne.

Tämä saattaa johtua siitä, että parit eivät ole käyneet läpi samanlaista sosialisoitumisen jaksoa (Imamura,1990). Kun rooli-odotukset eivät toteudu, seuraa ongelmatilanne ja tyytymättömyyttä (Tuomi-Nikula, 1989). Naiset näyttävät tulkitsevan tilannetta siten, että mies käyttäytyy tahallaan tietyllä tavalla ärsyttääkseen naista. Miehet taas tulkitsevat tilanteen siten, että suomalainen nainen on itsepäinen ja haluaa tehdä asiat omalla tavallaan eikä suostu olemaan niin kuin mies haluaisi. Miehet näkevät naisia itsepäisinä ja määräilevinä. Joskus tilanne tuntuu heidän miehissään itsetunnossaan ja heitä ärsyttää naisen määräileminen.

Parit arvioivat kumppaninsa käytöksen omien kulttuuriensa normien ja rooli-odotusten mukaisesti, mikä on aviomieskäsite suomalaisessa kulttuurissa, ja vastaavasti, mikä on vaimokäsite turkkilaisessa kulttuurissa. Kun odotuksiin ei vastata syntyy ongelmatilanne. Tässä vaiheessa myös usein puoliso palaa oman elämänsä rutiiniin, mikä saattaa tuntua vieraasta kulttuurista tulleelle puolisolalle käsittämättömältä välinpitämättömyydeltä. Suhteen tässä vaiheessa toivotaan, että kumppani käyttäytyisi ja puhuisi samalla tavalla kuin muut ihmiset ympärillä.

5.3 Vieras ympäristö - vieras kieli

Viestinnällä on suuri merkitys avioliitossa koska avioliiton yhteinen sosiaalinen todellisuus eli yhteinen viitekehys luodaan kommunikaation avulla. Puolisoilla täytyisi olla yhteisiä tulkintoja perheessä tapahtuvasta sosiaalisesta käyttäytymisestä (Tolkki-Nikkonen,1990). Suomalais-turkkilaisten seka-avioliittojen kommunikointiongelmista johtuen puolisoilla ei ole yhteisiä tulkintoja perheessään tapahtuvasta sosiaalisesta käyttäytymisestä. Molemmat

tahot käyttäytyvät omien tulkintojensa mukaisesti ja molemmat elävät omassa sosiaalisessa todellisuudessaan.

Kaikki tutkimushenkilöt ovat tietoisia viestinnän merkityksestä parisuhteessa. Sekä naiset että miehet ovat tietoisia siitä, että suhteen toimivuuden kannalta viestintä parien välillä on tärkeitä. Lisäksi he ovat myös tietoisia siitä, että yhteisen kielen puuttuminen tekee viestinnän erittäin hankalaksi. Kun ei ole yhteistä kieltä, molemmat osapuolet puhuvat kolmatta kieltä, joka ei ole kummankaan äidinkieli. Tästä johtuen parien välillä vaaditaan joustavuutta ja kärsivällisyyttä. Tutkimusaineistosta on vaikeata erottaa viestintäongelmien syyt täysin toisistaan, esimerkiksi, johtuvatko ongelmat naisten ja miesten välisestä erilaisesta tavasta viestiä vai siitä, että parit tulevat erilaisista kulttuureista. Deborah Tannenin (1986) mukaan naisilla ja miehillä on luonnostaan erilainen tapa viestiä. Suomalaisnaisten ja turkkilaismiesten tapauksessa on vaikeata erottaa johtuvatko heidän viestintäongelmansa naisten ja miesten välisestä erilaisesta viestintätavasta vai kulttuurierosta. On mielenkiintoista miettiä, olisiko pareilla samanlaisia viestintäongelmia jos heillä olisi samanlainen kulttuuritausta?

Kun turkkilainen mies tulee Suomeen, hän on kuin pieni lapsi, joka opettelee asioita. Hänen täytyy opetella yksinkertaisimmatkin asiat uudelleen. Koska suomen kielen sanavarasto on rajoitettua, hänen kommunikaationsa on myös rajoitettua. Häneltä odotetaan aikuisen miehen käytöstä. Hänen pitäisi osallistua yhteiseen perhe-elämään, olla ansiotyössä ja kantaa kortensa kekoon. Häneltä odotetaan sosiaalista aikuisuutta (Imamura, 1990:173).

Monet tutkimuksen parien ongelmat johtuvat tästä sosiaalisen aikuisuuden käsitteestä. Suomalaiset naiset asettavat odotuksia miehensä sosiaaliselle käyttäytymiselle ja viestinnälle. Tämä aiheuttaa ongelmia ja konflikteja.

Imamura (1990:170) lainaa Nakamura ja sanoo, että jos vieraassa kulttuuriympäristössä oleva ei tiedä miten käyttäytyä ja puhuu kuin lapsi, häntä kohdellaan kuin lasta. Tämänkaltaisessa tapauksessa

henkilön ei odoteta käyttäytyvän yhteiskunnan vaatimusten mukaisesti. Jos henkilö on jatkuvasti epävarma siitä, miten pitäisi toimia, hän ei aikuistu samalla tavalla kuin omassa yhteiskunnassaan. Hänellä on jatkuvasti epävarma tunne, eikä hän osaa käyttäytyä yhteiskunnan vaatimalla tavalla. Tämä epävarmuuden tunne taasen saa hänet tuntemaan vihamielisyyttä uutta ympäristöään kohtaan (Hofstede, 1992).

Tutkimushenkilöillä on erilainen sosiaalinen perintö (Skutnabb-Kangas, 1988), ja siitä johtuen suomalaisnaisille itsestään selvät asiat ovat käsittämättömiä turkkilaismiehille ja päinvastoin.

Kieli on side ihmisten välillä ja äidinkielellä vihataan ja rakastetaan. Vieraalla kielellä itsensä ilmaiseminen on vaikeata, varsinkin jos sen on oppinut epävirallisessa instituutiossa niin kuin turkkilaiset tutkimushenkilöt ovat sen oppineet, esimerkiksi hotellissa muilta ihmisiltä. Itsensä ilmaiseminen vieraalla kielellä vieraassa kulttuurissa on vaivalloista ja vaikeata varsinkin intiimeissä suhteissa, kun asioita ja tunteita pitäisi osata ilmaista.

Ystväpiiri ja sosiaalinen verkosto on vieraassa kulttuurissa elävälle elintärkeätä. Oma ryhmä tai piiri antaa turvallisuuden tunteen. Samaan kulttuuriin kuuluvan henkilön kanssa on helpompi viestiä kun normit ja rituaalit ovat tuttuja, eikä ole vaaraa tulla väärinymmärretyksi. Seka-avioliittojen osapuolet usein hakeutuvat oman kulttuurinsa edustajien luokse. Esimerkiksi amerikkalaiset naiset Ranskassa viettivät suurimman osan vapaa-ajastaan muiden amerikkalaisten naisten kanssa (Cottrell, 1990). Samalla tavalla turkkilaismiehet hakeutuvat muiden turkkilaisten luokse.

5.4 Viestintä ennen ja nyt

Tutkimushenkilöistä Päivi ilmoitti kumppaninsa viestinnän ja käytöksen muuttuneen yleisesti suhteen edetessä. Mustafa ei enää ollut halukas oppimaan suomalaista kulttuuria ja käyttäytymään niin kuin Päivi olisi halunnut. Päivin mielestä Mustafa oli muuttunut

vieraaksi, etäiseksi ja pelottavaksi. Tämä kaikki johtui siitä kun Mustafa oli alkanut harjoittaa uskonnollista hartautta ja yrittää noudattaa oman uskontonsa määräyksiä. Kotonaan hän oli alkanut käyttäytyä oman kulttuurinsa ja sen normien mukaisesti. Päivin mielestä Mustafa oli muuttunut ja hänen viestinnästään oli tullut epämääräinen.

Mustafan käytöstä voi selittää sillä, että vieraassa kulttuuriympäristössä eläminen kehittää vähemmistöryhmissä puolustusmekanismin valtakulttuuriin sulautumista vastaan. Se ilmenee mm. omien kulttuurielementtien ja kulttuuritapojen tietoisena korostamisena. Siirtolaiset ja maahanmuuttajat vaalivat uudessa kotimaassaan kansallisia ja uskonnollisia juhlapäiviään korostuneemmin ja perinteisemmin kuin konsanaan on tapana heidän alkuperämaassaan (Tuomi-Nikula, 1989).

Ehkä Mustafa ei ollut muuttunut vaikka Päivi tulkitsi tilanteen niin. Mustafa oli vain palannut oman kulttuurinsa piiriin ja hänen käytöksensä kuvasti turkkilaista islamilaista kulttuuria, joka oli taas Päiville vierasta koska suhteensa alkuaikoina Mustafa oli käyttäytynyt mahdollisimman paljon Päivin odotuksien mukaisesti. Tarkoitus oli ehkä lähinnä miellyttää kumppania ja pitää suhde yllä.

Mustafan korostunut oman kulttuurielementtien esiin tuominen saattaa myös johtua siitä, että vaikka seka-avioliittojen vieraasta kulttuurista tullut osapuoli onnistuisikin läpäisemään sosiaalisen kalvon ja tulemaan nk. ”paikalliseksi” häntä saattaa jäädä vaivaamaan tunne, että pettää oman kulttuurinsa normit ja joutuu teeskentelemään (Imamura, 1990). Ehkä Mustafa ei halunnut enää teeskennellä ja halusi olla oma itsensä ja käyttäytyä niin kuin halusi.

Päivin ja Mustafan liitosta puuttuu myös yhteinen sosiaalinen todellisuus. Korteisen (1982) mukaan, jotta perhe voisi toimia emotionaalisen suojapaikkana puolisoilla täytyy olla yhteisiä tulkintoja perheessä tapahtuvasta sosiaalisesta käyttäytymisestä. Vasta tietyn asteinen yksimielisyys perhe-elämän perusteista mahdollistaa sen, että puoliset kykenevät ymmärtämään ja tukemaan

toisiaan. Silloin tarvitaan yhteistä sosiaalista todellisuutta, muuten puoliset elävät erilaisessa sosiaalisessa todellisuudessa (Tollkki-Nikkonen, 1990). Mustafan ja Päivin liitossa on kyse juuri tästä ilmiöstä. He elävät rinnakkain saman katon alla kahta eri sosiaalista todellisuutta.

5.5 Ei-verbaalinen viestintä

Ei-verbaalinen viestintä on tärkeätä, vaikka kyseessä olisi saman kulttuurin edustajat. Kun eri kulttuurien edustajat kohtaavat, ei-verbaalisesta viestinnästä saattaa syntyä suuria ongelmia. Monissa kulttuureissa ei-verbaalisella viestinnällä viestitään enemmän asioita kuin verbaalisella viestinnällä. Esimerkiksi korkean kontekstin (Hofstede, 1992) kulttuurissa viestinnän fyysisellä kontekstilla viestitetään enemmän kuin verbaalisella viestinnällä.

Intiimissä parisuhteessa ei-verbaaliset koodit saattavat olla merkittävämpiä kuin verbaaliset. Viestintätilanteessa viestijän lähettämät ei-verbaaliset koodit vastaanotetaan ja niiden viesti puretaan tiedostamatta ja niihin vastataan tai viestin sisältö rekisteröidään aivoissa tarkoittamaan tiettyä asiaa. Esimerkiksi katseella tai kosketuksella saatetaan viestiä enemmän kuin sanoilla. Ei-verbaalinen viestintä onnistuu parhaiten silloin kun viestijät ovat samasta kulttuurista, koska eri kulttuurien ei-verbaalinen viestintä on erilaista.

Ei-verbaalisia viestintäkoodeja on myös tutkittu eri tieteenaloilla. Seuraavassa on esimerkkejä ei-verbaalisista viestintäkoodeista Samovarin ja Porterin (1997) mukaan:

1. Ajan käytön ja ajan merkityksen tutkiminen eri kulttuureissa.
2. Henkilökohtaisen reiviirin ja kahden henkilön välisen etäisyyden tutkiminen viestintätilanteessa.
3. Ihmisten kasvojen, ilmeiden, vartalon liikkeiden ja mimiikan tutkiminen viestintätilanteessa.
4. Kosketus käsitteen tutkiminen eri kulttuureissa.

5. Fyysinen ulkonäkö ja pukeutuminen on myös merkittävä koodi kulttuurienvälisessä viestinnässä.
6. Katseella ja silmillä tapahtuvan viestinnän tutkiminen.
7. Parakieli on tekemisissä kielen ei-verbaalisten elementtien kanssa, esimerkiksi ääntelehtiminen puheenaikana on parakieltä.
8. Kulttuurienvälisen viestinnän tutkiminen hajujen kautta.

Seka-avioliitoissa monet viestintäongelmat saattavat johtua erilaisesta ei-verbaalisesta viestintämuodosta mutta seka-avioliittojen osapuolet harvoin ovat tietoisia ongelmansa tästä ulottuvuudesta.

Nämä yksinkertaisilta näyttävät asiat aiheuttavat suuria kommunikointi ongelmia seka-avioliitoissa kun ei-verbaalista viestiä ei osata tulkita oikein.

Suomalais-turkkilaisilla seka-avioliiton osapuolilla näyttää olevan ongelmia ajan käyttöön liittyvissä asioissa, henkilökohtaisen reviiirin käsityksessä ja kosketukseen liittyvissä asioissa. Lisäksi parakieli näyttää aiheuttavan viestintäongelmia koska molemmat osapuolet käyttävät parakieltä oman äidinkielensä mukaisesti vaikka puhuvat vierasta kieltä.

5.6 Jälkeläiset

Tutkimuspareista Metellä ja Gitellä on yhteinen lapsi ja Ayhanilla ja Liisalla. Molemmilla lapsilla oli yksi suomalainen ja yksi turkkilainen nimi. Turkkilainen nimi oli kaksitavuinen, suomalaisittain helposti lausuttavissa oleva nimi. Molemmat lapset olivat vielä väestörekisterissä, eli heitä ei oltu rekisteröity kummankaan vanhemman uskontokuntaan. Nämä päätökset olivat parien yhteisiä päätöksiä. Lisäksi molemmat lapset olivat suomen kansalaisia. Suomen lainsäädännössä lapsi seuraa kansalaisuudessa ja uskonnossa automaattisesti äitiään jos vanhemmat eivät sovi erilaisen käytännön keskenään.

Turkkilaismiehillä ei ollut käsitystä kaksikielisyydestä, vaikka naisille käsite oli tuttua. Ayhan ja Mete puhuivat lapselleen suomeksi, vaikka heidän suomenkielensä oli melko heikkoa. Kun heiltä kysyttiin syytä tähän, he vastasivat, että kaikki heidän tuntemansa turkkilaiset isät toimivat samoin. Halu käyttää suomenkieltä korostui tutkimushenkilöiden ilmoittamansa mukaan silloin kun lapsi ja isä olivat esimerkiksi kaupassa tai leikkikentällä. Isä sanoi, ettei halunnut lapsensa erottuvan joukosta puhumalla hänelle vierasta kieltä. Tämä on osaksi ristiriidassa heidän toiveensa kanssa kasvattaa lapsestaan turkkilaisen.

Lisäksi kaksikielisyyttä pidetään Turkissa vieläkin lasten kehityshäiriön aiheuttajana (Özarlan, 1997). Ehkä turkkilaismiesten negatiivinen suhtautuminen lapsiin ja jälkeläisiin johtuu siitä.

Edellä kuvattu ilmiö näyttää olevan yleinen ilmiö maahanmuuttajavanhempien ja seka-avioliitosten ulkomaalaisten vanhempien keskuudessa. Jaakkola (1994) antaa samanlaisen esimerkin puolalais-suomalaisen seka-avioliiton puolalaisen vanhemman suhtautumisesta lapseensa.

5.7 Islam vs kristinusko

Tutkimusparien uskontoon liittyvät ongelmat eivät näytä johtuvan ideologisesta erimielisyydestä, eikä arvomaailman abstrakteista asioista.

Miehet tulevat Turkista, joka on sekulaarinen valtio mutta islamin uskon perinteet vaalitaan tarkasti. Turkki kuuluu kollektiiviseen kulttuuriin ja usko ja uskonnollisuuden näyttäminen muille on tärkeitä. "Kasvot" käsite on olemassa myös turkkilaisessa kulttuurissa ja "kasvojen" menettämisen pelko on suuri. Rituaalien ja symbolien noudattaminen on tärkeitä niin kuin kollektiivisissa

kulttuureissa on yleistä (Hofstede, 1992). Tästä painostuksesta johtuen myös turkkilaiset miehet haluavat vaimojensa käyttäytyvän turkkilaisen yhteisön asettamien normien mukaisesti ainakin muiden turkkilaisten läsnäollessa tai kotikylässä käydessä.

Haluan kuitenkin painottaa, että rituaalien ja symbolien käyttö on tärkeitä epävirallisissa tilaisuuksissa ja epävirallisessa ympäristössä mm. kotikylässä ja sukulaisten läsnäollessa. Virallisessa ympäristössä uskonto ja uskonnollinen vakaumus saattavat olla haitaksi.

Tutkimuspareista naiset kokivat sopeutuvansa miehen kulttuuriin ja käyttäytyvänsä niin kuin mies toivoo. Kaikki tutkimushenkilöt, paitsi Päivi, olivat sitä mieltä, että ovat enemmän tai vähemmän sopeutuneita miehen kulttuuriin. Tiina, Liisa ja Irmeli olivat sitä mieltä, että osaisivat käyttäytyä miehen kotikylässä kulttuurin ja uskonnon vaatimien normien mukaisesti. Tiinalla ja Mehmetillä näytti olevan vähiten ongelmia uskonnon suhteen. Se tietysti saattaa johtua siitä kun Tiina on kääntynyt muslimiksi ja yrittää elää uskonnon arvojen ja sääntöjen mukaan. Hän oli luopunut täysin suomalaisesta kulttuuriperinnöstään ja jopa haastatteluhetkellä häntä oli vaikea tunnistaa länsimaalaiseksi, suomalaiseksi naiseksi. Esim. Haastattelun jälkeen kahvipöydässä Mehmet sanoi tiukkaan sävyyn: "Water!" ja Tiina kaatoi hänelle vettä. Sitten Mehmet sanoi: "Bread!" ja Tiina voiteli hänelle leivän ja laittoi sen päälle juustoa ja ojensi sen Mehmetille. Haastattelutilanteessa Tiina oli luottavainen ja avoin eikä vaikuttanut assimiloituneelta vaan antoi sen vaikutelman kuin tilanne olisi hänen oma valintansa.

Ibrahimin (1982) mukaan kulttuurienvälisen avioliiton onnistuminen riippuu pariin maailmannäkemyksistä. Hänen mukaansa siihen vaikuttavat myös etnisyys, kulttuuri, uskonnolliset ja hengelliset uskomukset, kieli ja semantiikka, sosiaalinen luokka, koulutustaso, ikä jne. Suomalais-turkkilaisten seka-avioliittojen osapuolten maailmannäkemykset poikkeavat toisistaan, tämä aiheuttaa osakseen viestintä ja muita ongelmia.

Tutkimushenkilöistä Mehmet kertoi avoimesti olevansa uskonnollinen henkilö. Mehmetin ja Tiinan suhde on asettunut aloilleen ja löytänyt yhteisen päämäärän sen jälkeen kun Tiina sanoo kääntyneensä muslimiksi. Nyt heillä näyttää olevan samanlainen elämäntyyli ja samanlaiset arvot. Mehmet ja Tiina ovatkin keskustelleet huomattavasti enemmän muihin pareihin verrattuna elämän arvoista, periaatteista, etiikasta ja uskonnosta. Viestimisen vaikeudesta huolimatta he näyttävät selvittäneen elämän suuret asiat ja löytäneen yhteisen taustatekijän ja päämäärän elämälleen. Vaikka Tiina kertoi saaneensa kristillisen kasvatuksen hän näyttää sopeutuneen hyvin islaminuskoon. Ibrahimia (1982) mukaillen voitaneen väittää, että nyt kun Tiinalla ja Mehmetillä on samanlaiset elämänarvot, heidän avioliittonsa onnistumissuhde on korkeampi.

Ayhan kertoi olevansa myös uskonnollinen ja kuuluneensa kotimaassaan uskonnolliseen puolueeseen. Hänen kiitollisuuden -ja velvollisuudentunteensa Liisaa kohtaan ja hänen halunsa ansaita rahaa myös ydin perheen hyvinvointia varten johtuu Ayhanin mukaan

hänen uskonnollisesta kasvatuksestaan. Hänen käsityksensä mukaan miehen ensisijainen tehtävä on huolehtia taloudellisesti ja emotionaalisesti perheestään, sekä ydinperheestään, että laajennetusta perheestään.

Turkki on sekulaarinen valtio eli uskonto on erotettu valtiosta. Uskonnollisten elementtien ja rituaalien suorittaminen valtion virastoissa, kouluissa ja yliopistoissa on kiellettyä. Vaikka kansa onkin uskonnollinen ja haluaa harjoittaa uskontoaan avoimesti, valtio kieltää sen. Uskonnolliset juhlapäivät ovat virallisia lomapäiviä (ei pyhäpäiviä niin kuin Suomessa). Uskonnollisten juhlien aikana työpaikoilla, kouluissa ja valtion virastoissa juhlien noteeraaminen on kiellettyä. Uskonnolliset juhlat vietetään kotona yksityisesti.

Suomi ei ole sekulaarinen valtio samassa merkityksessä kuin Turkki. Suomessa uskonnollisiin pyhäpäiviin valmistaudutaan työpaikoilla,

päiväkodeissa ja jopa valtion virastoissa koristelemalla työympäristö tulevan pyhäpäivän symboleilla. Joulun valmistautuminen alkaa jo syksyllä ja pääsiäinen vietetään näyttävästi.

Suomalaisten tapa viettää uskonnollisia juhlia on ehkä nykyään enemmän kaupallinen ja perinteinen pikemminkin kuin uskonnollinen. Mutta Turkista Suomeen muuttaneelle henkilölle kaikki nämä muodot viettää pyhäpäiviä tuntuu käsittämättömältä uskonnollisuudelta, koska he eivät ole tottuneet avoimeen uskonnollisuuteen virallisissa instituutioissa niin kuin koulu tai valtion virastot. Turkkilaisten tutkimushenkilöiden kannalta katsottuna tilanne on kieltämättä hullunkurinen. Suomessa suomalainen ei tule ajatelleeksi tilannetta samalla tavalla. Mutta kulttuurienvälisessä viestinnässä onkin ehkä kyse juuri siitä, että pystytäänkö näkemään asiat myös toisen kulttuurin edustajan silmin.

Turkkilaisten miesten mielestä Suomessa korostetaan liiallisesti kristinuskoa ja propaganda alkaa jo päiväkodissa. Yhteiskunta ”pakottaa” työpaikoilla, kouluissa ja virastoissa ihmisiä viettämään joulua, pääsiäistä ja muita uskonnollisia pyhäpäiviä. Tutkimushenkilöt ilmoittivat, että yhteiskunta painostaa heitä käyttäytymään kuin kristitty ja se tuntui heistä ahdistavalta. Heidän mielestään turkkilaisessa yhteiskunnassa oli helpompi elää ja islam tuntui tässä mielessä suvaitsevaisemmalta kuin kristinusko. Suomalaiselle turkkilaismiesten väite tuntuu uskomattomalta. Mutta kyse onkin ehkä siitä miten toisen kulttuurin edustaja kokee meille jokapäiväiset asiat aivan eri tavalla. Suomalaisille taasen Turkki on uskonnollinen maa minareeteista kaikuvine rukouskutsuineen. Turkkilaisten mielestä siellä taas ei voi harjoittaa vapaasti uskontoaan niin kuin Suomessa.

Ongelmia näyttää syntyvän asioista, joita ei ehkä koeta parien kohdalla joilla on sama kulttuuritausta ja sama uskonto.

5.8 Mies ennen ja nyt

Naisten mielestä miehet muuttuvat asuttuaan pari vuotta Suomessa. Muutokseen saattaa olla monia syitä. Kuitenkin syy saattaa olla myös se, että suhteen alussa turkkilainen mies tietoisesti myötäilee vaimonsa toiveita ja tekee asiat niin kuin tämä sanoo. Mutta myöhemmin hän alkaa käyttäytyä niin kuin itse haluaa. Saadessaan liian suuren annoksen suomalaista, vierasta, kulttuuria hän alkaa puolustuksena tuoda oman kulttuurinsa esille. Hän tekee asioita, joita ei normaalissa olosuhteissa tekisi. Oman kulttuurin vahva esille tuominen on viittaus eristäytyneisyydestä tai puolustuskeinosta, henkiinjäämisestä. Kun asiat ympärillä tuntuvat menevän ilman omaa kontrollia, turkkilainen mies haluaa luoda itselleen turvallisen suojapiirin oman kulttuurinsa ja uskontonsa parissa. Hän ottaa itselleen tutut kuviot suojaksi. Omassa kulttuuriympäristössään hän tietää säännöt ja normit ja voi tuntea olonsa turvalliseksi. Mies asettuu puolustuskannalle. Suomalainen nainen taas kokee tilanteen ”kapinana”, eli miehestä on tullut yhtäkkiä uppiniskainen.

Toinen syy voi olla se, että suhteen alussa mies on riippuvainen vaimostaan sosialisatio prosessin ollessa käynnissä. Samalla kun hän yrittää oppia elämään uudessa kulttuurissa ja hän joutuu turvautumaan vaimon hänelle antamiinsa johtolankoihin isäntämaan kulttuurista. Kun ajan myötä hän oppii tulemaan toimeen valtakulttuurin keskellä hän ei ole enää riippuvainen vaimostaan ja tuntee itsenäistyvänsä (”aikuistuvansa”) ja käyttäytyy itsenäisesti ja tekee päätöksiä itsenäisesti. Tämä saattaa vaimon mielestä olla negatiivinen asia. Tilanne on verrattavissa nuoren aikuisen itsenäistymisprosessiin.

Osaksi se miksi parit eivät puhu paljonkaan arvomaailmastaan saattaa johtua siitä, että mies ei halua asettaa oman asemansa vaaratilanteeseen puhumalla asioista joista vaimo ei missään

nimessä pitäisi. Lisäksi, niin kuin aineistosta käy ilmi, miehillä on tietty päämäärä ja syy avioliiton solmimiseen eikä tilannetta haluta vaarantaa turhilla ongelmilla.

Vaimotkin näyttävät käyttävän tilannetta hyväkseen ja kiristävän miehiä toimimaan haluamallaan tavalla. Seuraavassa näemme, miten Mustafa kokee vaimonsa nk. uhkailun.

"Olen yrittänyt monesti puhua hänelle toiveistani mutta hän aina sanoo, että tämä on Suomi, elä tämän maan sääntöjen mukaan tai lähde pois. Hän sanoo, että jos hän ajaisi minut pois kotoaan seuraavana päivänä minut karkotettaisiin maasta. Hän sanoo myös, että minä tarvitsen häntä ja minun pitää elää sen mukaan."(Mustafa)

Muiden tutkimushenkilöiden taholta tuli samanlaisia tilanteita ilmi. Miehet kertoivat myötäilevänsä hyvinkin pitkälle vaimojensa tahtoa, jotta ei syntyisi konflikti joka saattaisi vaarantaa heidän oleskeluaan täällä Suomessa.

5.9 Suomalainen perhe vs turkkilainen perhe

Tutkimusparien välillä vallitsee erilainen käsitys perheestä.

On olemassa kahdenlaista määritelmää perheestä kun kyseessä on sen rakenne. 1) ydinperhe, joka tarkoittaa vanhempia ja lapsia.

2) laajennettu perhe, johon mahtuu mukaan isovanhemmat ja sukulaiset (Fitzpatrick & Badzinski, 1988).

Yksilöllisen kulttuurin edustajina naiset käsittivät perheen ydinperheenä, mies, vaimo ja lapset. Miehillä taas perhekäsitys näyttää olevan paljon laajempi. Turkki kuuluu kollektiiviseen kulttuuriin ja perheeseen kuuluu omat vanhemmat, sisarukset, isovanhemmat, enot, sedät ja tädit. Joskus oman ydinperheen, miehen, vaimon ja lasten tarpeet ovat toissijaisia ja velvollisuudentunne omia vanhempia ja sisaruksia kohtaan on suurempi kuin velvollisuudentunne omaa ydinperhettä kohtaan.

Levingerin ja Hustonin (1990) mukaan ideaaliperheessä perheenjäsenet ovat velvollisia pitämään huolta perheenjäsenten hyvinvoinnista sekä henkilökohtaisella että rakenteellisella tasolla (Fitzpatrick & Badsinzi, 1994).

Turkkilaisessa kulttuurissa perheen nuorin poika jää puolisoineen asumaan vanhempien kotiin ja huolehtii perheestä. Vanhemmat veljet auttavat vanhempia taloudellisesti. Kollektiivisen perheen oleellinen piirre onkin uskollisuus ryhmälle ja varojen jakaminen (Hofstede, 1992, Brislin ja Yoshida, 1994). Lisäksi Turkki kuuluu maskuliiniseen ja kollektiiviseen kulttuuriin, jossa sukupuolten sosiaaliset roolit ovat selkeästi erilaiset. Auktoriteetti saattaa olla vieläkin isoisällä. Pojan odotetaan olevan kuuliainen ja taloudellisesti avuksi (Hofstede, 1992). Tytöiltä ei odoteta vastaavanlaista velvollisuudentuntoa.

Vaimoja näyttää ärsyttävän miehen iänikuinen huoli kotimaassaan olevista perheenjäsenistä. Miehen kotimaahansa lähettämä taloudellinen apu ei näytä miellyttävän naisia. Deborah Tannen (1991) mainitsee samantyyppisestä ongelmasta kreikkalais-amerikkalaisissa seka-avioliitoissa. Tämän tutkimuksen tulokset myötäilevät Tannenin tuloksia ainakin rahankäytön osalta. Välimeren kulttuurissa pojan vastuu vanhempiaan ja perhettään kohtaan on samanlainen uskonnosta huolimatta. Myös miehen tuntema vastuu kurdiyhteisöä kohtaan ja taloudellinen apu ei näytä olevan naisten mieleen. Vaimojen mielestä miehen pitäisi vain keskittyä omaan perheeseensä, vaimoon ja lapsiin. Tämä on ymmärrettävää kun otamme huomioon suomalainen kulttuuri, joka on yksilöllinen ja jossa yksilön etu tulee edellä muita.

Miehet taas sanovat etteivät ymmärrä vaimojensa itsekkyyttä. Miesten mielestä heillä on velvollisuutensa vanhempiaan ja perhettään kohtaan. Miehet näyttävät ajattelevan kuuluvansa edelleenkin laajennettuun perheeseensä kuin nykyiseen

ydinperheeseensä. Ajatuksellisesti ja toiminnallisesti miehet ajattelevat "ensisijaisen ryhmänsä" etuja, eli tunne kuuluvansa tiettyyn "ryhmään" on erittäin vahva. Ensisijaisen ryhmän tarpeet ja vaatimukset tulevat ennen muita. Turkkilaisten miesten kohdalla ensisijainen ryhmä on laajennettu perhe kotimaassa ja toissijainen ryhmä on ydinperhe Suomessa. Triandisin (1988) mukaan joskus ihmisten omat ystävät voivat tulla ennen perhettä (Gudykunst, 1991:47).

Toinen syy miehen vahvaan yhteenkuluvaisuuden tunteeseen kotimaahan jääneeseen laajennettuun perheeseensä saattaa olla se tosiasia, että mies ei tietoisesti halua kuulua nykyiseen perheeseensä. Haastattelutulosten mukaan mies on Suomessa vain tietystä syystä ja hän ei välttämättä halua todellisuudessa sopeutua suomalaiseen yhteiskuntaan. Tästä haluttomuudesta johtuen hän ei ole kiinnostunut vilpittömästi vaimonsa tarpeista ja yhteiskunnallisista asioista. Hän tavallaan on sulkenut itsensä pois kaikesta ympärillään tapahtuvasta ja keskittynyt taloudellisen asemansa parantamiseen. Hän ei näytä tiedostavan ydinperheensä tärkeyttä. Lapsi tai lapset ja vaimo on jätetty omaan maailmaansa, mies ei näytä ymmärtävän tilanteen vakavuutta ja todellisuutta. Mies elää omassa maailmassaan laajennetun perheensä kanssa enemmän kuin vaimonsa ja yhteisen perheensä kanssa. Laajennetun perheen ongelmat ja huolet ovat todellisempia kuin ydinperheen. Miehen huomio on jatkuvasti laajennetun perheensä hyvinvoinnissa ja heidän tarpeidensa tyydyttämisessä.

Turkkilaisen kulttuurin polykronisuus näyttelee tässä kohtaa myös suurta roolia. Polykronisessa aikakäsitteessä mennyt ja tuleva eletään samaan aikaan, kaikki on spiraalina läsnä ihmisen sen hetkisessä elämän tilanteessa. Monokronisessa ajan käsitteessä asiat tapahtuvat aikajanan mukaisesti, jotain loppuu ja jotain alkaa. Esimerkiksi lapsi syntyy ja 18 -vuotiaana täysi-ikäisenä hän lähtee maailmalle elämään omaa elämäänsä. Lapsuus loppuu ja aikuisuus alkaa. Kun entinen loppuu ja uusi alkaa, ei käännyttä enää katsomaan taakse. Polykronisessa ajan käsitteessä mennyt ja tuleva on jatkuvasti läsnä, välillä palataan taaksepäin ja mennään taas

eteenpäin. Perhe, omat vanhemmat ja isovanhemmat ja jopa esi-isät ovat läsnä ihmisen elämässä, huoli ja vastuu heistä kulkee henkilön mukana jatkuvasti. Monokronisessa kulttuurissa nuoren aikuisen itsenäistyminen ja aikajanassa eteenpäin meno on luonnollinen asia, polykronisessa kulttuurissa sama saattaa merkitä vanhempien mielestä perheen hylkäämistä ja perheyhteisön pettämistä. Tästä johtuen turkkilaismiehet eivät pysty "unohtamaan" laajennetun perheensä ja keskittymään ydin perheeseensä. Turkkilaiset vanhemmat eivät antaisi siihen luvan vaan syyllistäisivät lapsensa ja yhteisö ja jopa kaukaiset naapurit näkisivät pojat säälimättöminä tyranneina.

5.10 Tunteet

Romanttisissa ja intiimeissä suhteissa tunteiden ilmaisu ja ilmaistujen tunteiden tulkinta on tärkeitä. Varsinkin intiimeissä suhteissa suhteen onnistuminen ja onnellisuus saattaa olla riippuvainen tunteiden ilmaisusta. Tunteiden ilmaisu parisuhteessa tarkoittaa sekä positiivisten, että negatiivisten tunteiden ilmaisua. Dion & Dionin (1990) mukaan yksilöllisessä kulttuurissa ilmaistaan tunteita vähemmän verbaalisesti ja ei-verbaalisesti verrattuna yhteisöllisiin kulttuureihin, joissa niitä ilmaistaan enemmän (Gudykunst & Kim, 1992).

Vaikka turkkilainen kulttuuri on patriarkaalinen ja maskuliininen kulttuuri, miesten sentimentaalisuus ja miesten tapa osoittaa avoimesti tunteensa on turkkilaisessa kulttuurissa hyväksyttävää. "Mies ei itke" sanonta on enemmän suomalainen kuin turkkilainen sanonta. Turkkilaisessa kulttuurissa mies saa itkeä.

Vaikka turkkilaisesta kulttuurista puhuttaessa Turkki käsitetään maskuliinisena, Hofsteden (1992) mukaan Turkki on enemmänkin feminiininen kuin maskuliininen. Turkki on maskuliinisuutta ja feminiinisyttä ilmaisevan mitta-asteikon keskivaiheilla (Hofstede, 1992:124).

Maantieteellisestikin Turkki on idän ja lännen välissä ja yhteiskunnallisesti tai kulttuurillisesti Turkissa on molempien idän ja lännen vaikutteita.

Gudykunst, Ting-Toomey ja Chua (1988) lainaavat Hallia kertoessaan iranilaisen miehen tunteiden ilmaisusta. Hallin mukaan iranilaiselta mieheltä odotetaan tunteiden ilmaisua sekä verbaalisesti, että ei- verbaalisesti halailemalla ja koskettelemalla. Tämä tapahtuu silti samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa. Turkkilainen mies on jossakin suhteessa samanlainen kuin iranilainen. Hofsteden maskuliinisuus ja feminiinisyys asteikossa turkkilainen kulttuuri on kaksi pistettä maskuliinisempi kuin iranilainen kulttuuri (Hofstede,1992:124). Voitaneen sanoa, että Hallin esimerkki iranilaisesta miehestä käy myös turkkilaiseen mieheen.

Suomalaisnaisten mielestä on hyvä asia, että miehet ilmaisevat tunteensa avoimesti esimerkiksi itkemällä. Tiina kertoi Mehmetin itkävän kun on surullinen tai kun kohtaa vastoinkäymisiä suomalaisen yhteiskunnan kanssa. Tämä tunteiden ilmaisu tapahtui aina kotona ja Tiinan läsnäollessa ja Tiina kertoi aluksi olleensa yllättynyt tilanteesta mutta olevansa nyt tottunut siihen ja lohduttavansa miestänsä sylissänsä. Tiina kertoi myös Mehmetin käyttäytyvän hallitsevasti ja määräilevästi muiden läsnäollessa mutta ollessaan Tiinan kanssa kahden hän oli Tiinan kertoman mukaan kuin lohdutusta kaipaava lapsi. Tämä on oiva esimerkki turkkilaisen yhteiskunnan ja kulttuurin kahdesta eri ulottuvuudesta. Miehen yhteiskunnallinen rooli on paljon tiukempi ja tunteettomampi kuin yksityinen rooli. Se, että turkkilainen mies osoittaisi avoimesti positiivisia tunteitaan vaimolleen omien vanhempiansa tai muiden iältään vanhempien sukulaisten läsnäollessa ei ole hyväksyttävää.

Tutkimushenkilöistä naisten mielestä kaikki miehet osoittivat kotona avoimesti positiivisia tunteitaan. Päivin mielestä Mustafa oli kuitenkin pidättyväinen tunteiden ilmaisussa. Negatiivisia tunteita ilmaistiin tutkimushenkiöiden, naisten, mielestä myös aika paljon. Irmelin ja

Liisan mukaan heidän miehensä käyvät purkamassa kiukkuaan ja negatiivisia tunteitaan muiden turkkilaisten kanssa puhumalla, vaikka joskus sitä tapahtui myös kotona.

Miesten mielestä naiset eivät ilmaisseet tunteensa riittävän avoimesti. Turkkilaismiesten mielestä suomalaisnaiset saattoivat kiukutella päiväkausia jostakin mistä miehet eivät saaneet mitään selvää. Miehet toivoivat myös, että naiset ilmaisisivat positiiviset tunteensa myös ei-verbaalisesti koska kieliongelmat aiheuttivat viestintäongelmia.

5.11 Päätöksenteko

Aineistosta käy ilmi, että tutkimuksessa mukana olleilla pareilla on jonkinlainen työnjako päätösten suhteen. Suuret päätökset tehdään yhdessä, mutta esim. rahan käyttöön liittyvät päätökset tekee yleensä mies ja kotia ja lapsia koskevat päätökset tekee nainen. Päätöksessä hankkia lapsi kuitenkin näyttää olevan erimielisyyksiä ja parien välillä ei ole syntynyt vielä yhteistä päätöstä asiasta. Päätöksiin ja siihen kuka tekee päätökset näyttää vaikuttavan myös se kenen kotimaassa asutaan ja kumpi osaa kieltä. Nyt kun asutaan Suomessa miehet sanoivat antavansa vaimon päättää asioista koska ollaan hänen kotimaassaan. Mutta esimerkiksi Turkissa ollessa päätökset tekee mies ja vaimo seuraa mukana.

5.12 Sopeutuminen uuteen maahan

Kaksikulttuurisesta avioliitosta puhuttaessa täytyy ottaa huomioon myös aviopuolisoiden sopeutuminen toisiinsa ja toistensa kulttuuriin. Lisäksi vieraaseen maahan muuttaneen osapuolen sopeutuminen uuteen maahan on myös tärkeä asia, jota ei pidä unohtaa.

Ensinnäkin uuteen maahan tuleva puoliso kokee kulttuurishokin niin kuin kuka tahansa vieraaseen kulttuuriin matkustava ihminen (Hofstede,1992). Persoonallisuudestaan johtuen ihmiset reagoivat maastamuuttoon ja maahanmuuttoon eri tavalla. Myös muuttamiseen johtaneet tekijät ja vastaanotto uudessa maassa vaikuttavat muuttajan kokemuksiin (Alitolppa-Niitamo,1994). Uuteen maahan muuttanut henkilö kokee kriisivaiheen, jota on jaettu Alitolppa-Niitamon (1994) mukaan neljään vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on sokkivaihe, jolloin tuntemukset uutta maata ja kulttuuria kohtaan ovat myönteiset mutta joillakin saattaa ilmetä tunteiden lamaantumista. Toinen vaihe on reaktiovaihe, jolloin muuttaja tiedostaa muutoksen ja tästä johtuen hänellä saattaa ilmetä rajuja tunteenpurkauksia. Hän saattaa reagoida pieniin asioihin aggressiivisesti. Alitolppa-Niitamon (1994) mukaan tässä vaiheessa muuttaja saattaa tuntea epätoivoa ja joskus jopa vihamielisyyttä ja sortua epätoivoisiin tekoihin, esimerkiksi harkitsemattomaan seksuaaliseen lähestymiseen tai alkoholin väärinkäyttöön. Lisäksi muuttajalla saattaa esiintyä stressioireita ja psykosomaattisia reaktioita (mm. vatsakipuja ja sydämenlyöntien epätasaisuutta). Kolmas vaihe on kriisin läpikäymisvaihe, jolloin hän suuntautuu tulevaisuuteen ja kielteisten tunteiden tilalle tulevat myönteiset tunteet. Viimeisin vaihe on uudelleenorientoitumisvaihe, jolloin henkilö saavuttaa henkisen kypsyyden ja aikuisuuden tunteen uudelleen.

Muuttajan persoonallisuudesta johtuen hän joko käy läpi kaikki kriisivaiheet ja saavuttaa tasapainon tai hän jää jollekin asteelle kriisivaiheista.

Turkkilaiset tutkimushenkilöt ovat kieltämättä käyneet läpi kaikki samat kriisivaiheet. Monet heidän ongelmansa johtuvat uuteen maahan sopeutumisesta ja kriisivaiheiden läpikäymisestä.

Berryn (1990) mukaan uuteen kulttuuriin muuttanut henkilö joko sopeutuu (akkulturoituu), integroituu, eristäytyy (separaatio) tai sulautuu (assimiloituu) uuteen kulttuuriin. Akkulturaatio alkaa heti

uuden tulokkaan saavuttua uuteen kulttuuriin. Sopeutumista edesauttavat muuttajan ikä ja oman kulttuurin ja kohdekulttuurin samanlaisuus. Lisäksi muuttajan koulutustaso ja asuinpaikka ja -ympäristö kotimaassaan vaikuttavat sopeutumistasoon. Myös uuden maan suhtautuminen muuttajaan ja hänen kulttuuriinsa vaikuttavat sopeutumistasoon.

Maahanmuuttaja joutuu tavallaan tasapainoilemaan oman kulttuurinsa ja uuden kulttuurin välillä. Sopeutumisvaiheessa uusi tulokas punnitsee oman kulttuurinsa asenteita, normeja ja käyttäytymismalleja. Tällöin itsestään selvänä pidetty asia saattaa joutua kyseenalaiseksi ja mahdolltomana pidetyt käyttäytymismallit saattavat tulla mahdollisiksi (Alatolppa-Niitamo, 1994). Tämä kaikki koettelee tietysti muuttajaa psykologisesti.

Berryn (1990) mukaan kun uudelle tulokkaalle ei anneta mahdollisuutta säilyttää kulttuuriaan ja uusi tulokas hakeutuu jatkuvasti kanssakäymiseen valtakulttuurin kanssa, puhutaan assimilaatiosta. Päinvastainen ilmiö, jossa uusi tulokas välttää yhteyttä valtakulttuuriin ja haluaa säilyttää ainoastaan oman kulttuurinsa on separaatio eli eristäytyminen. Silloin kun maahanmuuttaja on sekä halukas säilyttämään oman kulttuurinsa että olemaan tiiviissä kanssakäymisessä valtakulttuurin kanssa on sopeutumista eli integraatiota. Näissä tapauksissa muuttajasta on tullut kaksikulttuurinen henkilö. Tapauksissa, joissa ei ole mahdollisuutta syystä tai toisesta säilyttää omaa alkuperäiskulttuuriaan eikä myöskään mahdollisuuksia tai kiinnostusta pitää yhteyttä valtakulttuuriin ja sen edustajiin kyseessä on marginalisaatio eli syrjäytyminen.

Haastattelutulosten perusteella voidaan väittää, että sekä naiset että miehet eivät ole tietoisia maastamuuton yhteydessä tapahtuvasta psykologisesta prosessista. Esimerkiksi kun Päivi väittää Mustafan käytöksen muuttuneen verrattuna suhteen alkuaikoihin, on mahdollista huomata että Mustafa on juuri käynyt läpi sopeutumiseen liittyvän prosessin. Hänen positiivinen asennoitumisensa suomalaiseen kulttuuriin suhteen alussa on selvä osoitus

kulttuurisokin euforiavaiheesta (Hofstede, 1992). Lisäksi hänen muuttunut käytöksensä saattaa merkitä sitä, että hän on käymässä läpi kriisivaiheen jonka tuloksena hän saattaa syrjäytyä tai eristäytyä.

Turkkilaismiehistä on vaikeata sanoa, ovatko he sopeutuneet suomalaiseen yhteiskuntaan vai ei. Tutkimushenkilöistä Abdullah on asunut pitempään Suomessa. Hän on johtavassa asemassa kurdiyhteisössä ja omistaa kebab-ravintolan. Lisäksi hänellä on Suomen kansalaisuus. Hän vaikuttaa näiltä osin integroituneen suomalaiseen kulttuuriin. Mutta toisaalta hänen halunsa olla hankkimatta lasta Irmelin kanssa kuvastaa toisenlaista todellisuutta. Ehkä hän ei olekaan integroitunut suomalaiseen kulttuuriin vaan on edelleenkin eristäytynyt ja arvostaa omaa alkuperäiskulttuuriaan enemmän.

Mehmetin halu olla hankkimatta lasta saattaa myös merkitä sitä, että hän on eristäytynyt Tiinan kanssa islamilaiseen kulttuuriin ja ei halua olla tekemisissä valtakulttuurin kanssa. Hän ehkä ajattelee, ettei pystyisi turvaamaan lapsensa uskonnollista ja kulttuurillista kasvatusta, joten lapsettomuus on parempi vaihtoehto. Lisäksi Mehmet antaa esimerkin muista turkkilaisista, joiden lapset ovat sulautuneet valtakulttuuriin ja lasten kanssa turkiksi tapahtuva ongelmaton kommunikaatio on mahdotonta.

Ehkä turkkilaismiehet haluaisivat sulautua kokonaan uuteen kulttuuriin ja tulla osaksi sitä. Mutta yhteisöllinen turkkilainen kulttuuri ei anna lupaa siihen. Yhteisöllä on valtaa kritisoida jäsenensä ja oikaista hänen väärä käyttäytymismallinsa. Kahden turkkilaisen tavatessa toisensa molemmilla on yhtäläinen oikeus kritisoida toista ja muistuttaa häntä turkkilaisuudestaan. Yhteisön tai toisen turkkilaisen painostuksen välttämiseksi turkkilaiset saattavat käyttäytyä ainakin julkisilta osin turkkilaisittain. Tämä tarkoittaa sitä, että kotona saatetaan syödä sianlihaa ja juoda alkoholia mutta muiden turkkilaisten kanssa ollessa sitä kielletään äänekkäästi.

Mustafan muuttunut käytös voi johtua myös osaksi tästä. Suhteensa alussa hänellä ei ollut turkkilaisia ystäviä. Päivin kertoman mukaan

Mustafa oli muuttanut tavattuaan turkkilaisen miehen. Hän oli alkanut käyttäytyä islamin määräysten mukaisesti. Mustafan käytöksen muutos saattaa johtua pelkästään yhdestä turkkilaisesta henkilöstä. Koska tämä henkilö edustaa Mustafalle kaikkea turkkilaisuutta ja islamilaisuutta ja Mustafan pitää näyttää hänelle olevansa edelleenkin turkkilainen. Ryhmän painostus on suuri ja sitä on vaikeata päästä pakoon.

5.12.1 Sopeutuminen kaksikulttuuriseen avioliittoon

Gudykunst ja Kim (1992) lainaavat Tsengiä (1977), jossa Tsengin mukaan erilaisten kulttuurien edustajien väliseen avioliittoon sopeutumisessa on seuraavat mallit: 1) yhden suuntainen sopeutuminen, 2) vaihtoehtoinen sopeutuminen, 3) keskiväli kompromissi, 4) sekoitettu sopeutuminen, ja 5) luova sopeutuminen.

Yhdensuuntainen sopeutuminen on kyseessä silloin kun toinen puolisoista omaksuu kokonaan toisen kulttuurimallit. Tämän kaltaisessa sopeutumisessa kysymyksessä saattaa olla yhden kulttuurielementin omaksuminen (esimerkiksi ruoka, uskonto, tai kieli) tai sitten kokonaisen kulttuuriin omaksuminen. Tsengin (1977) mukaan tämänkaltaisen sopeutuminen on kyseessä silloin kun toinen kulttuureista on erittäin dominoiva tai silloin kun se on välttämätöntä käytännön syistä.

Tutkimushenkilöistä Mehmetin ja Tiinan kohdalla oli kyse tästä sopeutumismallista. Tiina oli omaksunut Mehmetin uskonnon ja hänen kulttuurinsa mukaiset ruokatottumukset.

Vaihtoehtoinen sopeutuminen on Tsengin (1977) mukaan kyseessä silloin kun kumpikaan osapuoli ei halua luopua omasta kulttuuristaan eikä halua sekoittaa niitä. Tseng antaa esimerkin katolilaisesta ja buddhalaisesta parista, joita vihittiin avioliittoon molempien uskontojen menojen mukaisesti (Gudykunst & Kim, 1994).

Tutkimushenkilöistä Irmeli ja Abdullah sekä Ayhan ja Liisa kertoivat samanlaisesta käytännön järjestelystä. Sivillivihkimisen jälkeen he olivat käyneet tapaamassa pappia. Lisäksi islam seurakunnan imaami oli vihkinyt heitä islamilaisin menoin avioliittoon.

Tsengin (1977) mukaan keskivälikompromississa parit tekevät yhdessä kompromissiratkaisun (Gudykunst & Kim, 1994). Esimerkiksi Ayhanin ja Liisan sekä Meten ja Giten lapsella on yksi turkkilainen ja yksi suomalainen nimi.

Tsengin (1977) mukaan sekoitetussa sopeutumisessa parit saattavat ottaa satunnaisesti molemmista kulttuureista elementtejä tai sitten se saattaa olla suunnitelmallista tiettyjen elementtien valikoimista molemmista kulttuureista. Luova sopeutuminen on kyseessä kun parit tietoisesti luopuvat omista kulttuuriominaisuuksistaan ja luovat kokonaan uudenlaisen ominaisuuden, joka on ominaista vain heidän perheelleen (Gudykunst & Kim, 1994).

Suomalais-turkkilaisen seka-avioliiton parit eivät soveltaneet viimeistä mallia.

6. TUTKIMUKSEN TARKASTELU

Tutkimustulosten mukaan ongelmat ja konfliktit suomalais-turkkilaisissa avioliitoissa näyttävät olevan odotettuja. Kun on kyse eri kulttuureista ongelmien poissulkeminen on mahdotonta. Kun on kyseessä kahden ihmisen välinen intiimi suhde ongelmat ovat aina läsnä. Suhteen kehittymisen ja lujittumisen kannalta ongelmat ovat rakentavia, jos niihin osataan suhtautua oikealla asenteella.

Tutkimuksen rajoitukset

Maahanmuuttajia ja siirtolaisia tutkittaessa on aina otettava huomioon heidän lähtökohtansa, heidän maansa ja kulttuurinsa. Minkälaisesta kulttuurista he tulevat, miksi he tulevat, mitä he olivat ennen tuloaan ja mitä he ovat uudessa maassaan. Seka-avioliiton osapuolia tutkittaessa täytyy ottaa samat asiat huomioon.

Tuloksiin saattaa vaikuttaa yhteiskunnan asenteet, rasistiset liikkeet, tutkimushenkilöiden asuinpaikka ja kuinka paljon heillä on todellisuudessa kontakteja valtakulttuuriin ja sen edustajiin. Halutaanko heidän todellakin sopeutuvan uuteen kotimaahansa vai onko yleinen pyrkimys pitää heidät yhteiskunnan ulkopuolella toisen luokan kansalaisena?

Pro-gradu tason tutkimus on suppea. Näin pienellä tutkimuksella on vaikeata selvittää ilmiöiden ja ongelmien todelliset syyt. Viisi tutkimus- henkilöä ei edusta kaikkia turkkilaisia eikä viisi suomalaista naista voi edustaa kaikkia suomalaisia naisia.

Lisäksi se, että tutkimushenkilöt tunsivat minua ennestään auttoi tutkimuksen toteuttamisessa. Avioliitto on monille arka asia eikä siitä haluta puhua ulkopuolisille, ei varsinkaan tutkimusmielessä.

Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on käytetty ja hyväksi todettu tutkimusmenetelmä. Mutta maahanmuuttajien kohdalla se saattaa olla hankala menetelmä. Luottamussuhteen luominen ja asioista puhuminen kasvatusten vieraan henkilön kanssa on monelle ulkomaalaiselle vaikeata ja lisäksi ne tuovat pahoja muistoja mieleen turvapaikkakuulusteluista tai muusta vastaavasta. Haastattelun äänittäminen on toinen suuri kynnyks, jota ulkomaalaisen on vaikea ylittää.

Teemahaastattelutulosten luokittelu ja jäsenitys vaatii oman taitonsa. Ihmissuhteita ja niiden ongelmia on vaikeata luokitella ja jäsenellä puhtaasti ja vaivattomasti. Vaikka tämän tutkimuksen kohdalla teemahaastattelu tuntui onnistuneelta ratkaisulta, olen sitä mieltä, että olisin voinut käyttää myös haastattelulomakkeita tai päiväkirjamenetelmää tukemaan tutkimusta. Mutta ehkä silloin aineistoa olisi kertynyt liikaa ja tämän tutkimuksen puitteissa se olisi ollut liian työlästä.

Teemahaastattelussa tutkijan persoonallisuus ja olemus on merkittävä. Lisäksi se kuinka hyvin hän hallitsee alansa ja tilanteen on merkittävä haastattelun onnistumisen kannalta.

Tutkimushenkilöt

Tutkimushenkilöiden lukumäärä (viisi paria) oli riittävä tähän tutkimukseen. Parit olivat yllättävän samanlaisia. Kaikissa viidessä avioliitossa mies oli Turkista ja nainen Suomesta. Lisäksi kaikki tutkimuksessa mukana olleet miehet olivat iältään nuorempia kuin vaimonsa. Tämän tutkimuksen perusteella ei voida tehdä yleistyksiä,

mutta tutkimus antaa joitakin viitteitä todellisuudesta. Naisten korkeampi ikä ei liene olevan pelkästään sattuma vaan yleinen tilanne. Toisin päin oleva asetelma on hyvin harvinainen. Lisäksi suomalaismiesten kanssa avioituneita turkkilariakin löytyy mutta hyvin vähän.

Turkkilaisten itsensä joukossa seka-avioliiton solmineita kutsutaan "suomalaisnaisen kävelykepiksi" tai "koulutetuksi villakoiraksi". Näistä pilkallisista ilmauksista huolimatta turkkilaismiehet näyttävät olevan melko tyytyväisiä tilanteeseensa.

Miehen sopeutuminen naisen kulttuuriin ja naisen maahan on harvinaisempi vaikkakin yhä yleisempi ilmiö. Turkkilaisessa kulttuurissa onkin sanonta "avratköylü", vapaasti suomennettuna "naismaalainen". Sanonta kuvaa hyvin turkkilaisen kulttuurin käsitettä siitä, missä turkkilainen mies asuu avioliiton solmimisen jälkeen, naisen kylässä, naisen maassa. Turkkilaiselle kulttuurille miehen muutto naisen perässä hänen kotikyläänsä ei ole vieras käsite vaan täysin hyväksyttävä asia. Siinä mielessä turkkilaiset toimivat kulttuurinsa normien puitteissa kun muuttavat naisen mukana hänen kotimaahansa.

Lisätutkimuksen haasteet

Seka-avioliittoja ei ole tutkittu Suomessa aikaisemmin. Viime vuosina seka-avioliittojen määrä on kasvanut huomattavasti ja se kasvaa edelleen. Kulttuurienvälinen viestintä on tullut myös ihmisten tietoisuuteen ja saavuttanut aseman tieteenalana. Myös kulttuurienvälisen viestinnän näkökulmasta katsottuna seka-avioliitot vaikuttavat kiinnostavilta tutkimuksen kohteilta.

Lisätutkimuksen aiheena sekä itselleni, että muille aiheesta kiinnostuneille suosittelen laajemman kyselylomakkeisiin perustuvan turkkilais-suomalaisten seka-avioliittojen tutkimisen. Lisäksi muiden tieteenalojen näkökulmasta saman ilmiön tutkiminen saattaisi olla tuotteliasta ja kiinnostavaa, esimerkiksi sosiologian, yhteiskuntapolitiikan tai psykologian tieteenalat voisivat tutkia perimmäisiä syitä seka-avioliittojen solmimiselle ja niiden laadulle.

Itse olisin kiinnostunut edelläankin turkkilais-suomalaisista seka-avioliitoista tai 1990-luvulta lähtien muslimien ja suomalaisten seka-avioliitoista. Lisäksi olisin kiinnostunut islamin tulosta Suomeen ja sen kehityksestä täällä tataarien jälkeen maahanmuuttajien ja seka-avioliittojen vaikutuksesta. Haasteita lisätutkimuksiin on valtavasti ja toivon, että kaiken tyyppisiä seka-avioliittoja tutkitaan Suomessa enemmän ja väitöskirja tasolla.

7. PÄÄTÄNTÖ

Itse osaan turkkia hyvin ja mieheni ja minä puhumme tuntikausia elämänarvoista, uskonnosta, politiikasta ja kaikesta mahdollisesta maan ja taivaan välillä. Silti tuntuu, että moni asia jää käsittelemättä tai puhumatta.

Ennen päätöstäni tutkia suomalais-turkkilaisia seka-avioliittoja olin useaan otteeseen ihmetellyt miten seka-avioliittojen osapuolet onnistuvat pitämään avioliittoaan pystyssä ilman yhteistä kieltä. Olin usein ihmetellyt, että eivätkö he turhaudu kun eivät voi ilmaista itseään kunnolla tai kun toinen osapuoli ei ymmärrä huonon kielitaitonsa johdosta. Kielitiedettä opiskelleena ja kielenkääntäjänä toimineena henkilönä olen sitä mieltä, että kieli on kaikenlaisen kommunikation a ja ö. Ilman kieltä tapahtuva viestintä on ja tulee aina olemaan puutteellinen.

Jaksan vielä nytkin ihmetellä seka-avioliiton solmineita henkilöitä, joilla ei ole yhteistä kieltä. Se vaatii paljon kärsivällisyyttä, rohkeutta ja yrittämistä ja vielä kerran yrittämistä.

KIRJALLISUUS

Alitolppa-Niitamo, A. 1994. *Kun kulttuurit kohtaavat*. Helsinki: Otava.

Asante, Molefi Kete and William B. Gudykunst (toim.) 1989.
Handbook of International and intercultural communication.
California: Sage.

Aulanko, Petra 1994. Päätöksenteko suomalais-brittiläisessä
parisuhteessa. Painamaton gradututkielma. Jyväskylän
yliopisto.

Berry, J.W. 1990. *Psychology of Acculturation*. Understanding
Individuals Moving Between Cultures. In *Applied Cross-
Cultural Psychology*. R. Brislin (toim.) USA: Sage.

Brislin, Richard W. & Tomoko Yoshida (toim.) 1994. *Improving
Intercultural Interactions: Modules for Cross-Cultural
Training Programs*. Multicultural Aspects of Counseling
Series 3. California: Sage.

Christians, Clifford & Michael Traber (toim.) 1997. *Communication
ethics and universal values*. California: Sage.

Coffey, Amanda & Paul Atkinson 1996. *Making Sense of Qualitative
Data: Complementary Research Strategies*. California: Sage.

Cottrell, A. B. 1990. Cross-national marriages: A review of the
literature. *Journal of Comparative Family Studies* 21(2): 125
-157.

Cushner, Kenneth & Richard W. Brislin 1996. *Intercultural
interactions: a practical guide*. 2. painos. Cross-cultural
research and methodology 9. California: Sage.

Fitzpatrick, Mary Anne 1988. *Between Husbands and wives:
communication in marriage*. Interpersonal communication 7.
California: Sage.

Fitzpatrick, Mary Anne & Anita L. Vangelisti (toim.) 1995. *Explaining
family interactions*. California: Sage.

- Fitzpatrick, Mary Anne & Diane M. Badzinski 1994. *Handbook of interpersonal communication: all in the family; interpersonal communication in kin relationships*. 2. painos. Sivut:726-760.
- Galvin, Kathleen M. & Pamela Cooper 1996. *Making connections: readings in relational communication*. California: Roxbury.
- Galvin, Kathleen M. 1998. *Family Communication*. Teleclass Study Guide Governors State University, Illinois: Kendall/Hunt.
- Gudykunst, William B. , Stella Ting-Toomey & Elizabeth Chua 1988. *Culture and interpersonal communication*. Interpersonal communication 8. California: Sage.
- Gudykunst, W & Tsukasa Nishida 1989. Theoretical Perspectives for Studying intercultural Communication. Handbook of International and intercultural communication. Sivut: 17-47. California: Sage.
- Gudykunst, William B. 1991. *Bridging Differences: Effective Intergroup Communication*. Interpersonal commtexts 3. California: Sage.
- Gudykunst, William B. & Young Yun Kim 1992. *Communicating with strangers: an approach to intercultural communication*. 2. painos. New York: McGraw-Hill.
- Gudykunst, W. , Stella Ting-Toomey & Tsukasa Nishida (toim.) 1996. *Communication in Personal Relationships Across Cultures*. Thousand Oaks: Sage.
- Haavio-Mannila, Elina 1968. *Suomalainen nainen ja mies: Asema ja muuttuvat roolit*. 2. painos. Porvoo: WSOY.
- Hanneman, Gerhard J. & William J. McEwen 1975. *Communication and Behavior*. Massachusetts: Addison-Wesley.
- Hastings, D. 1990. Mixed Marriages in Comparative perspective: Gender and Power in Northern Ireland and in Pakistan. *Journal of Comparative Family Studies* 21(3):207-225.
- Hirsjärvi, Sirkka & Helena Hurme 1993. *Teemahaastattelu*. 6. painos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka, Pirkko Remes & Paula Sajavaara 1997. *Tutki ja Kirjoita*. 3. painos. Helsinki: Kirjayhtymä.

- Hocker, Joyce L. & William Wilmot 1978. *Interpersonal Conflicts*. 2. painos. Iowa: Wm.C. Brown
- Hofstede, Geert 1992. *Kulttuurit ja organisaatiot: mielen ohjelmointi*. Helsinki:WSOY.
- Huotari, V. 1975. *Ortodoksin ja luterilaisen seka-avioliitto. Tutkimus uskonto- ja perhetekijöiden vuorovaikutuksesta seka-avioliitoissa Ilomantsissa, Pohjois-Savossa ja Helsingissä*. Helsinki: Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja, 97.
- Huotari, V. 1990. (toim.) *Muuttuva avioliitto: Kinkerikirja*. Kirjapaja: Helsinki.
- Ibrahim, F. A. 1990. Cross-cultural couples counseling. A developmental, psychoeducational intervention. Special issue: Intermarriage. *Journal of comparative Family Studies* 21(2):193-205.
- Imamura, A. E. 1990. Strangers in a strange land: Coping with marginality in international marriage. *Journal of comparative Family Studies* 21(2):171-191.
- Jaakkola, Magdalena 1994. Puolalaiset Suomessa. *Maahanmuuttajat: Kulttuurien kohtaaminen Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus. Sivut:128-161.
- Jaakkola, Magdalena 1999. *Maahanmuutto ja etniset asenteet. Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin 1987-1999*. Työpoliittinen tutkimus 213. Helsinki: Työministeriö.
- Kalbfleisch, Pamela J. & Michael J. Cody (toim.) 1995. *Gender, Power, and Communication in Human Relationships*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kaplan, Mehmet 1986. *Kültür ve Dil*. Istanbul: Dergah Yayinlari.
- Key, Mary Ritchie 1975. *Male/Female Language*. With a comprehensive Bibliography. New Jersey: The Scarecrow Press.
- Kinnunen, O., Niemi, P. & A. Järvikoski; 1975. *Aviollisen vuorovaikutuksen laatuun vaikuttavista tekijöistä*. Turun yliopiston Psykologian laitoksen tutkimuksia,17.
- Kvale, Steinar 1996. *InterViews: An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. California: Sage.

- Lee, Shannon & Keiko Yamanaka 1990. Patterns of Asia. American Intermarriage and Marital Assimilation. *Journal of Comparative Family Studies* 21(3):287-305.
- Lederer, William J. & Don D. Jackson 1968. *The Mirages of Marriage*. New York: Norton.
- Liebkind, Karmela 1988. *Me ja muukalaiset: ryhmäraajat ihmisten suhteissa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Liebkind, Karmela (toim.) 1994. *Maahanmuuttajat: Kulttuurien kohtaaminen Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Linell, Per 1998. *Approaching Dialogue: Talk, interaction and context in dialogical perspectives*. Amsterdam: John Benjamin.
- Littlejohn, S. 1993. *Theories of Human Communication*. Learning and using communication theories. California: Wadsworth.
- Miller, Gerald R. (toim.) 1976. *Explorations in Interpersonal Communication*. Sage Annual Reviews of Communication Research Volume V. California: Sage.
- Noller, Patricia & Mary Anne Fitzpatrick (toim.) 1988. *Perspectives on marital interaction*. Monographs in social psychology of language 1. Clevedon: Multilingua matters Ltd.
- Özarslan, Ersin (toim.) 1997. *Yabancı Kültür ve Edebiyatların Türkiye'de Öğretimi ve Türk Kültürü*. Sempozyum Bildirileri. Ankara: Writers Union of Turkey.
- Ovaskainen, Tiina 1992. *Viestintä parisuhteessa. Painamaton gradututkielma*. Jyväskylän yliopisto.
- Romano, Dugan 1997. *Intercultural Marriage: Promises&Pitfalls*. USA:Maine.
- Samovar, Larry A. & Richard E. Porter 1997. *Intercultural communication: A reader*. 8. painos. California: Wadsworth.
- Scollon, Ron & Suzanne B. K. Scollon 1981. *Narrative, literacy and face in interethnic communication*. Advances in discourse processes vol VII, Roy O. Feedler toim. New Jersey: Ablex.
- Silverman, David 1993. *Interpreting Qualitative Data : Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*. London: Sage.

- Skutnabb-Kangas, Tove 1988. *Vähemmistö, rasismi ja kieli*. Helsinki: Gaudeamus.
- Stacks, Don, Mark Hickson III & Sidney R. Hill, Jr. 1991. *Introduction to communication theory*. Fort Worth: Harcourt Brace Jovanovich College.
- Stewart, Lea P. & Stella Ting-Toomey (toim.) 1987. *Communication, gender, and sex roles in diverse interaction context*. New Jersey: Able publishing corp.
- Tannen, Deborah 1986. *That's not what I meant!: How conversational style makes or breaks relationships*. New York: Ballantine books.
- Tannen, Deborah 1989. *Talking voices: Repetition, dialogue, and imagery in conversational discourse*. Studies in Interactional Sociolinguistics 6. Cambridge Cambridge University Press.
- Tannen, Deborah 1991. *You Just Don't Understand: Women and Men in Conversation*. London: Virago.
- Ting-Toomey, Stella & Felipe Korzenny (toim.) 1991. *Cross-cultural interpersonal communication*. International and intercultural communication annual vol. XV 1991. California: Sage.
- Tolkki-Nikkonen, Mirja 1978. *Avioliiton ensimmäinen vuosi. Avioliittoon aikovien motiivit, käsitykset ja odotukset avioliitosta sekä näiden odotusten toteutumisen avioliiton ensimmäisen vuoden aikana*. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis A:92
- Tolkki-Nikkonen, Mirja 1985. *Parisuhde tutkimuksen kohteena*. Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitoksen sarja B. Työraportteja 15: Tampere.
- Tolkki-Nikkonen, Mirja 1985. *Kun ei odota ei kärsi, kun ei vaadi ei ei paljon pety: Yksilön elämänkaaren kriittiset vaiheet*. Tampereen yliopisto: Tampere.
- Tolkki-Nikkonen, Mirja 1990. *Parisuhde, perhesuhde, olosuhde: mikä pitää avioliiton koossa 15 vuoden jälkeen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Tuomi-Nikula, O. 1989. *Saksansuomalaiset. Tutkimus syntyperäisten suomalaisten akkulturaatiosta Saksan Liitotasavallassa ja Länsi-Berliinissä*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden Seura.

- Trenholm, Sarah 1992. *Interpersonal communication*. 2. painos. California: Wadsworth corp.
- Varro, G. 1989. *The transplanted women: A study of French-American marriages in France*. New York: Praeger.
- Vertanen, Tuija 1994. Konfliktiratkaisu parisuhteessa- arvioita omasta ja kumppanin viestinnästä. Painamaton gradututkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Wolfgang, Aaron (toim.) 1979. *Nonverbal behavior: applications and cultural implications*. New York: Academic Press.

LIITE 1

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

Taustatiedot

Ikä
Suhteen pituus
Viestintäkieli
Missä maissa asunut ennen Suomeen tuloaan
Lapsia
Lasten kanssa käytetty kieli
Koulutus/ammatti

Käsitykset avioliitosta/parisuhteesta

Missä tapasit kumppanisi?
Mikä kumppanissasi sai sinut kiinnostumaan hänestä?
Miksi menit naimisiin?
Mitkä asiat ovat tärkeintä avioliitossa?
Mitä avioliitto merkitsee sinulle?
Mitä mielestäsi kumppanisi ajattelee avioliitosta?
Miten te menitte naimisiin?

Käsitykset kumppanista

Mitä on mielestäsi parasta kumppanissasi?
Mitä on huonointa?
Mitä mieltä luulet hänen olevan sinusta?
Rakastatko kumppaniasi?
Luuletko, että kumppanisi rakastaa sinua?
Onko kumppanisi mielestäsi täysin rehellinen sinulle?
Entä sinä hänelle?

Käsitykset viestinnän merkityksestä avioliitossa/parisuhteessa

Mikä on viestinnän merkitys parisuhteessanne?
Millä kielellä te viestitte keskenänne?
Onko mielestäsi käyttämälläne kielellä merkitystä viestinnän suhteen?
Kuinka hyvin ymmärrät kumppanisi viestintää?
Mitä mieltä luulet hänen olevan?

Mistä tiedät, että ymmärrät kumppanisi viestin oikein?
Mitä teet tilanteissa, joissa olet epävarma siitä mitä kumppanisi tarkoittaa?
Miten kuunteleminen liittyy viestintäänne?
Onko mitään eroja siinä miten viestit kumppanille verrattuna siihen miten viestit ystävälle?
Onko kumppanisi viestinnässä eroja verrattuna siihen miten hän viestii sinun kanssasi verrattuna viestintään ystävän kanssa?
Onko viestintänne muuttunut suhteen aikana, miten?
Miten kuvaisit kumppanisi ei-verbaalista viestintää, ymmärrätkö sitä helposti ja tiedätkö mitä hän milloinkin tarkoittaa?

Käsityksiä ongelmatilanteista

Mistä asioista johtuen mielestäsi syntyy ongelmatilanteita parisuhteessanne? Antaisitko esimerkin.
Onko sinulla ja kumppanillasi yhtäläiset mahdollisuudet ratkaista ongelmat?
Pystytekö avoimesti keskustelemaan ongelmistanne?
Miten ratkaisette ongelmat?

Käsitykset erimielisyyksistä ja riidoista

Mitä mieltä olet erimielisyyksistä ja riidoista, onko niillä eroja? Miten kuvailisit erimielisyyksiä ja riitoja omassa parisuhteessasi?
Mistä asioista johtuen syntyy erimielisyyksiä ja riitoja?
Kuvaile millainen oli viimeisin riitatilanne/erimielisyystilanne minkä muistat, miten se eteni?
Onko tilanteissa samoja piirteitä, jotka toistuvat jatkuvasti, millaisia?
Miten riidat ratkaistaan?
Miten suhtaudut riitoihin /erimielisyyksiin?
Miten tyytyväinen olet tapaanne hoitaa riidat/erimielisyydet?

Tunteiden ilmaisu

Miten ilmaisette tunteenne toisillenne?
Millä perusteella tulkitset puolisosi tunteet?
Miten tärkeitä on mielestäsi myönteisten että kielteisten tunteiden ilmaisu?

Puheenaiheet

Millaisista asioista puhutte?
Onko asioita joista ei puhuta?

Päätöksenteko

Miten teette päätökset?

Keskusteletteko päätöksenteosta, miten?

Miten tyytyväinen olet tapaanne tehdä päätöksiä?

Haastattelun arviointi

Miltä haastattelu tuntui?

Olivatko teema-alueet olennaisia?

Onko muita asioita, jotka mielestäsi liittyy viestintään ja parisuhteeseen?